

Handwritten text in cursive script, partially visible on the right edge of the page.

1, 146. 395.
1708 2/11
7/97

DISSERTATIO IVRIDICA
De
JVRE XI. DIERVM
CALENDARIO
SVBTRACTARVM. 1

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO IVVENTVTIS PRINCIPE
DN FRIDERICO
WILHELMO,
MARCHIONE BRANDENBURGICO, ELECTORATVS
REREDÉ, ac reliqua,

PRÆSIDE
IACOBO BRUNNEMANNO,
I. V. LICENTIATO

Die V. Jan. A. MDCC.

H. L. Q. C.

Eruditorum disquisitioni subiicit

PHILIPPUS WILHELMUS von dem Busch/
Eques Gvestphalus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Literis Christiani Henckelii, Acad. Typ.

DISSERTATIO IURIDICA

DE

IURE XI. DIERVVM
CALLEDARIO

SVBTRACTARVM.

QVANTO

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO IVVENTVTS PRINCIPLE

DN FRIEDRICO

WILHELMO,

MARCHIONE BRANDENBVRGICO, ELECTORATVS

REXDE, ac reliquis

PRÆSIDE

IACOBO BRVNNEMANNINO,

I. V. LICENTIATO

Die 7. Julii MDC.

M. C. C.

Eruditionum dispositioni subiectis

Philippus Wilhelmus von dem Buchen

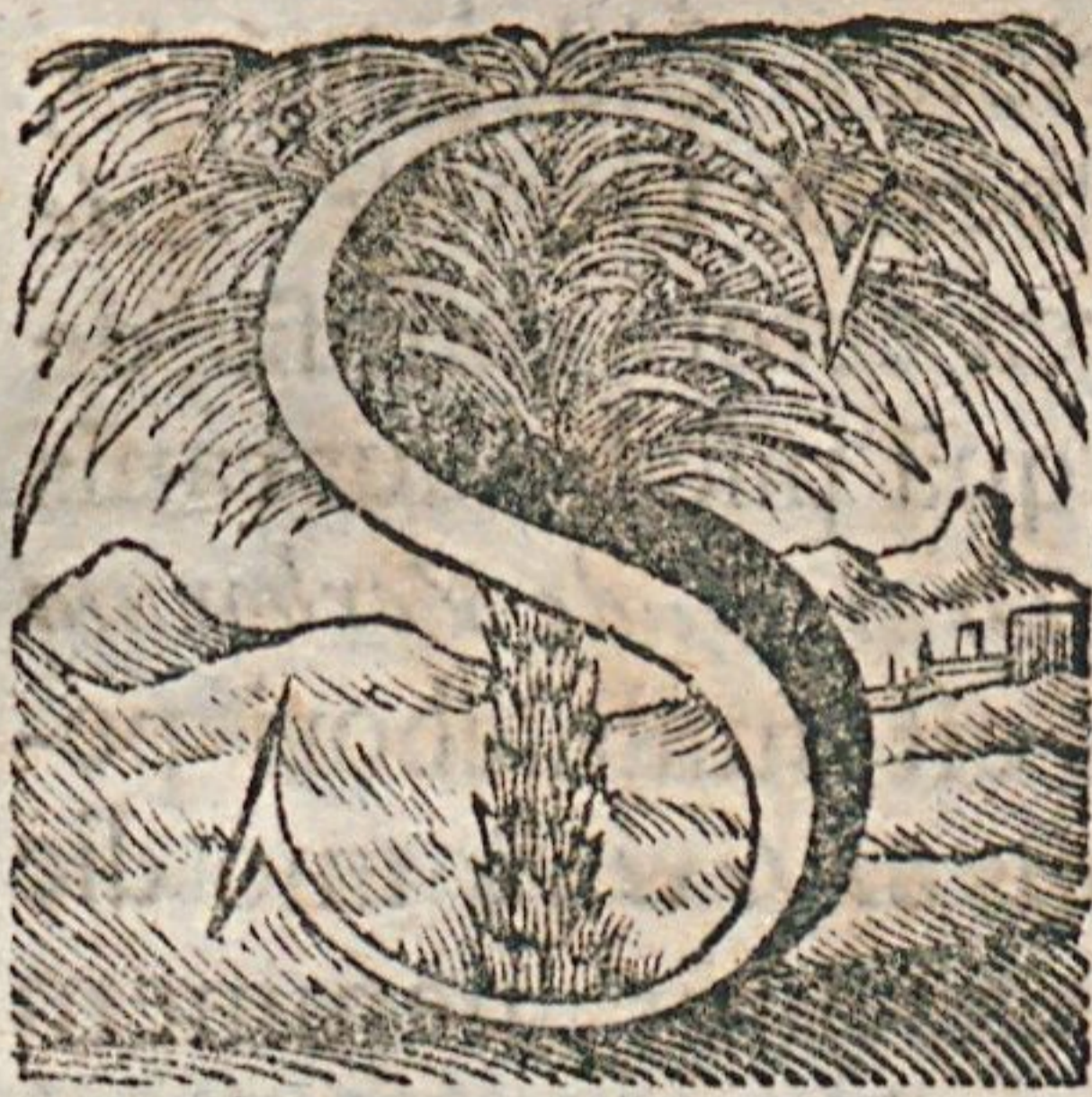
Ednes Gessphalus

HAB. MAGDEVRGICÆ

Literis Christiani Henckelii, Acad. Typ.

INGRESSVS.

Vstinuimus publico exponere Controuersias, in quibus enucleandis, sequaces applaudentesq; fortassis connumerabimus aliquos; præeuntes vero habuimus nullos. Et quî habere potuimus quorû spicilegia colligeremus, cû nulla hucusque hujus rei messis deprehensa fuerit? Scilicet ipsa correctio Calendarii est res, quæ cum Phænice, vix unica vice comparuit septendecim sæculorum decursu. Ut inde non adeo admiratione dignum videatur, de præsentib9 controuersis ex mutatione Calendarii oriundis, ne per somnium quidem cogitasse Ictorum veterum turbam, anxie, satisque ambitiose alias corrogantem, quæ ad illustrationem *temporis legalis* juridiceque considerati quocunque modo facere, persuasa est. Certe quos auide consulimus circa controuersias hasce, illi absque solatio minime vero absque tædio dispendioque temporis, nos dimisere, licet ex professo, quod ajunt, justisq; voluminib9 materias nostræ affines, hoc est, de tempore juridico, tractauerint, nec de cetero perituræ pepercerint chartæ. Lazarus Fœnutius *Tract. de momento temporis*, tum & Marc. Anton. Bardus *de tempore utili* & *contin.* primi fuere quos euoluendos censuimus, inde subsidium lucemque fœnerari posse, persuasi. Ast perlustrationis finis & finem irritæ nostræ spei imposuit. In Jo. Caroli Antonell. *Tractatu de Legali tempore*, uti

INGRESSVS.

reliquos mole superante; ita primo obtutu ibidem inuenisse nos putabam9, unde vltiori inquisitione superfedere liceret. Ast non feliciores, quam in reliquis præscriptionum legalium Commentatoribus, Oldendorpio, Quintil. Mandosio de *Casib. annal.* Alberico Gentili *Tr. de divers. temp. appell.* fuimus utpote circa cetera diffusis, de nostro vero Themate mutis magis quã piscib9, aut ranis Seriphis. Sane cum Coñentatores *Tituli D. de Verborum significatione*, quorum læta fatis seges est, nulli labori pepercerint in eruendo jure, si annus *Bisfextilis* uno die auctior fiat, *L. 98. ff. de verb. sign.* mirari subit, neminem sollicitum fuisse, quid juris etiam sit, si annus uno aut pluribus diebus deminutor fiat. Enimvero, an hoc silentium excusent satis Pomponius, *in L. 3. & Celsus, in l. 4. & 5. ff. de Legib.* animi pendemus. Nos interim eo certiorum lapsuum veniam speramus ab æquis Censoribus; quo difficilius & nunquam antea tritum iter ingredi constituim9, nullo licet perito Duce, nullo comite instructi. Etenim in magnis ac arduis etiam voluisse satis est. Quare de reprehensione securi, laudẽ in super habemus. Ceterũ nobis lubricam & salebrofam calcantib9 semitam, idem fatum in animis lectorum exoptam9, quod experiuntur qui scenæ theatroque inserviunt, quippe quos etiam fictis periculis objectos, nescio quis benignior affect9 Spectatorũ pro salute periclitantiũ sollicitus, concomitari solet. Ita enim nulli dubitam9, benevole propensam voluntatem Lectorum abunde esse suppleturam, quæ ingenii, tum & temporis facultas, in arduo hocce negotio feliciter peragendo, denegavit.

CAP.

Jure Principum Evangelicorum circa mutationem Calendarii.

§. I.

Quibus auspiciis autoritateque Calendarium, aut Calendarii E- introducendum, aut introductū corrigendum emen- mendatio de- dandumue sit; acriter ventilatū est ab eo tempore, quo pendet a Ma- jestatem ha- bente.

GREGORIVS XIII. Pontifex Romanus, pristinae potestatis Antecessorum suorum memor, Christiano orbi Calendarium sua ope auspiciisque interpolatum, vel pro imperio obtrudere molitus est. Enim vero illi hanc curam relinquendam esse, qui in Ciuitate *Iure circa Sacra* gaudet, nullus genuinae politicae principis imbutus temere inficiabitur. Cum enim in Calendario, vna cum temporis mensura, dies festi feriatiue designentur, non potest non hanc cura ius Maiestaticum circa sacra arctius afficere, illique soli vindicari. Reinking. *de Regim. Secul. & Eccles. Lib. 3. clas. I. c. 2. n. 17.* Quare a regia veritatis via non erraui asserendo, etiam ex hoc capite, Concilia Pontificesque potestatem circa mutationem Calendarii sibi arrogasse, reliquis Principibus obsequii receptionisque gloria duntaxat relicta. Constat quippe inter omnes, jam a tempore spiritualis, vel potius clericalis *Monarchiae Hildebrandinae*, Pontifices nil aliud fere egisse, quam vt credulis saeculis, per milites suos praetorianos, hoc est, Monachos, instar fidei articuli inculcarent, Sedi suae omnem circa sacra disponendi potestatem vnice, vna cum clauibus Caeli Erebiue, a Principe Apostolorum per manus quasi traditas esse, conf. B. Zieglerus ad Lancelot. *Diff. pralim. §. 31.* Dn. Schilterus in egregio opere *de Libertate Ecclesiarum Germaniae*. Verum, postquam ex oriente Euangelicae veritatis luce, tenebrae haec simpliciorum temporum discussae sunt; Ius etiam circa Sacra, Maiestati Ciuili strenue vindicatum, ac postliminio quasi restitutum esse pristino

vigori. Quod inuictis rationibus dudum commonstrarunt, Marc. Ant. de Dominis, incomparabili thesauro antiquitatum medii æui, siue *Lib. de Republ. Ecclesiast.* H. Grotius *de Imperio Summarum Potestatum circa sacra.* H. Conring. *de Maiestatis Civilis Autoritate circa sacra.* Dn. Pufendorff. *de habitu Religionis Christiane ad vitam Ciuilem.* ut & in der Einleit. zur Hist. der vornehmsten Staaten in Europa. Cap. XII. §. 6. 7.

Circa emendationem Calendarii Principum assensu opus est.

§. II. Asserta vero tali modo Maiestatis civilis potestate circa sacra, indeque fluentis emendationis Calendarii; eadem opera, & Principibus Germanicis Protestantibus illud Ius vindicabitur. Siquidem quod in exteris Regibus Principibusque Maiestas est, hoc stylo Iuris publici, *Superioritas Territorialis* vocatur, quippe quæ mensuram summi Imperii implet, & sola moderatione vocabuli, in reverentiam pristinorum Iurium Imperatoris haud dubie retenti, differre videtur a Maiestate. Interim si vel maxime liberaliter cum Pontificii Iuris Assertoribus ageremus, iis concedendo, Pontifici Calendarium emendandi Ius fuisse; nec tamen Principibus Evangelicis inuitis obtrudi potuit. Pontificis quippe Ius, per *Transactionem Passaviensem* infecutamque *Pacem religiosam* 1555. solenniter confirmatam *Pace Monasteriensi Artic. V. §. Ius Diocesenum* 26. suspensum, eiusque Iurisdictio Ecclesiastica Principibus assignata est. Atque ex hoc capite *Papale* Ius Principum Evangelicorum commode possederiari, dudum eleganter euictum est a Dn. Sam. Strykio, *dissert. de Iure Papali Principum Evangelicorum.* Hinc etiam *Conclusio Corpor. Evangelici*, infra pluribus commemorando, expresse legimus insertum: *Wie nun diese Calender-Berenderung / aus der / denen Evangelischen Ständen des Reichs in sacris & profanis zustehenden hohen Macht und Gewalt / bey dem Corpore Euangelico resolviret und beschloßen worden; Also were solches in denen dieser Calender-Berenderung wegen in den Landen auszufertigenden publications-Edictis insonderheit anzuführen. ic.*

§. III.

§. III. Quare quod Principes Euangelici, Calendario *Historia vtr.*
Romano eiusque receptioni, omnibus viribus sese opposue- *Calendarii.*
rint, iuraque sua hoc modo a Pontifice inuolari crediderint,
prægnantissimas, semper creditum fuit, subfuisse causas. Re-
quirit vero dignitas rei, tum & opportunitas temporis efflaga-
tat, vt altius paulo rem repetamus, ac historiam vtriusque Ca-
lendarii, *Iuliani* scilicet & *Gregoriani*, a primis repetamus incu-
nabulis. Vtrumque tamen pro instituti ratione fiet. Nam
instituto finium regundorum iudicio, contenti erimus illis,
quæ ex emendatione Calendarii priuati publicique iuris limi-
tes attingunt, reliqua Mathematicorū circulis relicturi, deque
iis non turbandis optimas cautionum tabulas oblaturi. Interim
cui volupe est Romanorum computum nosse, is a-
deat Blondelli *Tr. sub Tit. Histoire du Calendrier Romain qui contient
son origine & les diuerses changemens qui lui sont arriuez, in 12. avec fig-
tum & Petr. Ciaconii Calendarium Rom. Et Petr. Gassendi Tr. eiusd. ti-
tul.* Sic vitia vtriusque Calendarii mathematica abunde patent ex
summi Scaligeri, de *Emendatione temporum, Elencho anni Liliiani,*
*annexo commentario in Canonem paschalem Hippolyti, vt & eius Ad-
versariorum, Christ. Clauii, Dionysii Petauii, P. P. Ignatiano-
rum, scriptis eristicis. Conf. etiam Strauchii Dissertationes de
Comput. Iulio-Constantin. & Gregoriano.*

§. IV. Relicta igitur Mathematicis illa controuersia, quod-
nam Calendariorum accuratius cursum Solis, legesque motus
lunaris obseruet; paucis vtriusque Calendarii fata politica erūt
confideranda. Equidem quod attinet *Calendarium Vetus*, illud
a IULIO CÆSARE, primo monarchiæ Romanæ conditore, nomen
trahere, tralatitium est. Hic quippe animum ad *Fasterum Ro-
manorum* emendationem applicare coactus est, quoniam illi
vitio Pontificum adeo turbati erant, ut neque mesium
feriæ æstati, neque vindemiarum Autumno competerent.
Suetonius Tranquillus in *Iulio Casar c. XL.* Indulserant quip-
pe sibi intercalandi licentiam Pontifices, gratia odioque, teste
Censorino, haud immunes, quo scilicet Magistratu vel citius
quis

De Calendaris
Iuliani origi-
ne disseritur.

quis abiret, vel diutius fungeretur. Etenim in republica Romana Formularum solenniū interpretatio & Actiones apud Collegium Pontificum erant, ex quibus constituebatur, quis quoquo anno præffet priuatis, Pompon. *in L. 2. §. 6. D. de Orig. Jur.* Vnde definire aufim, & Formularum & Fastorum calide excogitata combinatione, summam rerum Optimates paulatim ad se traxisse, externis quippe simulacris capto nec id sentiente Plebe, notante id Dn. Schiltero *Exerc. ad ff. XVI. th. 42.* sed plenius demonstrante Excell. Dn. Thomasio, elegantissimo *de Nævis Jurispr. Commentario.* Cæterū, dum Cæsar Alexandriae esset, a Cæli siderumque motus peritis, quorum in Ægypto ingens proventus semper fuit, & imprimis *Sofigine* instructus, placuit ipsi anni Solaris, a *Calippo Cyzizeno* & *Aristarcho Samio*, diebus ccclxv. cum quadrante (VI. horis.) definiti, forma. Hi quatuor quadrantes diei, post quatuor annos fiunt unus dies, & ideo annus quartus est dierum ccclxvi. ac vocatus est *Bissextilis*, intercalatione facta, mense Februario, ultimo olim Romanorum. Igitur hanc formam Anni ut commodissimam omnes nationes Imperii Romani acceperunt, indeque factum, ut ad hæc usque tempora duraverit. Maxime postquã huic accessisset *Era Christiana*, siue computus a Nato Christo, Auctore *Dionysio Exiguo* Abbate Romano, odio Diocletiani hoc institutum suscipiente. conf. Scaliger *de Emendatione Tempor. Lib. 3.* quippe quam, Carolus Crassus Imperator occidentis semper observandam præcepisse fertur. vid. tamen Conring. *in doctiss. Censura Diplom. Ludovic. cap. 17. n. 3.*

De Nævis Calendar. Iuliani.

§. V. Quamvis igitur satis sibi constare videretur Iulianus labor, experientia tamen, optima rerum magistrata, docuit, hanc computandi rationem in Calendario Iuliano initam, aut non exacte factam, aut non rite a Pontificibus postea perceptam, perturbationi causam præbuisse, inæquali anni magnitudine non accurate satis observata. Nam post *Claudium Ptolemeum*, exacta magis ratione inita, *Mubammedes Albatenus*,
cor-

correcta Hipparchi & Ptolomai hallucinatione, anni solaris spatiū CCCLXV. diebus, horis V. scrupulis XLVI. secundis XXIV. definiuit. Iuxta quē Calculum, vnus dies intercalaris in CVI. annis omitti debuisset. Perinde ALPHONSVS X. Arragoniæ Rex & Princeps inter Mathematicos, totidem dierum annum fecit quidem cum Cæsare, sed in quadrantis spacio variauit. Nam horas V. scrupulos XLIX. secundas VI. constituit, adeo vt iuxta eius computandi rationem, in Annis CXXXIV. fere vnus dies omittendus fuisset. Quare cum celeberrimi Mathematici in eo conspirent, sex Horas quolibet anno reliquas, non exacte satis computatas esse a Iulio Cæsare, non potuit non tractu temporis ingens inde perturbatio sequi. conf. Thuanus *Histor. Lib. LXXVI. ad. ann. 1582.* Inde enim factum est, vt *Æquinoctium vernum*, quod Christi nati tempore in XXIV. Martii inciderat, Nicænæ Synodi tempore, per tres dies fere retrocessisset. Singulis enim CCC annis intercidebant bini dies & horæ VII. in computo Cæsariano præteritæ. Hinc *Solstitia* ac *Æquinoctia*, vtpote Cardines anni, tempore illo, quod intercessit inter IVLIVM CAESAREM & GREGORIVM Pontificem, diebus XIV, recesserat versus mensium principia. De quo pluribus vid. Gisbert. Voet. *Part. 3. Dissertat. p. 1351.*

§. VI. Quapropter de nãuis vitiisq; *Calendarii Iuliani* emendandis sæpius cogitatū est superiorib9 sæculis, vbi res maioris momenti ad Concilia Pontificemque non referre, conscientia interesse credebatur. Hinc in Concilio Constantiensi (cuius acta ex vaticana Bibliotheca edidit Eman. Schelstraten, id temporis eidem præfectus) annitente Cameracensi Episcopo & Cardinali, Petro de Alliaco: in *Concilio Basileensi*, autore Cardinale Nicolao Cusano: in *Concilio Lateranensi* sub IVLIO II. & LEONE X. famosissimi Nicolai Copernici ope vsuris Pontificibus, varia agitata fuere consilia circa emendationem Calendarii Iuliani. Verum hæc omnia successu felici caruere vna cum INNOCENTII VIII. intentione, qui *Iohannem Regiomontanum* ex Germania Romam euocauerat ad Calendarium emendandum. Reassumerunt etiã institutum *Patres Concilii Tridentini* superiori sæculo habiti. Hinc ad hoc negotiū serio animum appulerunt, operam

Progressus
circa emen-
dationem Ca-
lendarii Iu-
liani.

ram suam in hac re ipsis addicentibus potissimum *Luca Gaurico*,
Pauli III. Mathematico, & *Petro Pittato*, discrepantibus quam-
uis hypothesibus imbutis. Nihilominus res hæc in herba suffo-
cata est, Patribus ad finem tendentibus ac tempore exclusis, quã
quidem rationem tradit an fingit, Continuator Annalium Ec-
clesiasticorum Cardinalis Baronii, Henr. Spondanus *tom. II.*
Annal. Eccles. ad Ann. 1582. pag. 800. Edit. Paris. 1647.

Calendarium
Gregorianum
expenditur.

§. VII. Quod igitur a *Patribus Concilii Tridentini*, gloriam
hanc soli Pontifici forte relicturis, non est præstitum circa e-
mendationem Calendarii; illud GREGORIUS Pontifex XIII. si-
bi incumbere existimavit, eaq; cura maiori in id annixus est,
*quod vereretur, ne idem in Germania Cæsares molirentur, idque ut iu-
ris Imperialis negotium susciperent*, quam quidem causam ingenue
exprimit Historicorum Romano-Catholicorum cordatissimus
moderatissimusque Iac. August. Thuanus *Histor. Lib. XXXVI.*
ad Ann. 1582. Quare passim per Italiae Academias peritos huius
artis consultiuit, nec defuere consilia *Speronis Speronii*, *Macini*,
Moletii Mathematicorum Italicorum. Placuit vero haud dubie i-
psi *Iunctini* artis suæ periti opinio, qui consultus, X. dies semel
anno eximendos censuit, ac deinde quouis CXXX, anno,
diem vnum itidem eximendum. Tandem enim Ponti-
fex amplectendum duxit *Antonii Lillii* Medici sui oblatum Calen-
darium, qui itidem eam rationem inierat, vt anno X. *Dies qui
excreuerant, eximerentur, totidemque dies ex Epactis eiicerentur.*
Sunt vero *Epactæ* XI. illæ dies, quibus numero superat *Annus
Solaris* dierum CCCLXV. *Annus Lunarem* CCCLIV. dierum.
Hi XI. dies dicuntur *Epactæ* primi anni, secundo anno erunt bis-
undecim, hoc est, XXII. tercio anno debebunt esse XXXIII. Sed
aufferendus Mensis XXX. dierum, relinquentur III. dies, *Epa-
ctæ*. Atque sic incremento XI. dierum, & diminutione XXX,
vbi opus erit, progrediendum vsque ad XIX. Annum. Tunc
enim incidit CYCLVS LVNÆ, cuius periodus est nouendecim
annorum; vt CYCLVS SOLIS annorum XXVII. spacio absoluitur.
Hæc periodus XIX annorum siue *Cyclus Lunæ* vocatur a Censo-
rino *Annus Metonicus*, in Calendariis vero *Aureus Numerus*

Die

(die Guldne Zahl) Nam hoc interuallo putatur Luna redire in illud punctum, a quo primum digressa erat. Thuanus *alleg. loc. conf.* & Spondanus *alleg. loc.*

§. VIII. Enim vero quæ contra hanc computandi rationem Gregorianam, ex mathematicis rationibus sunt deprompta a Iosepho Scaligero, in illo admirando, & ad omnē ætatē victuro opere, iudice Thuanus, quod de *Emendatione temporum* composuit, vt & a Mestlino Prof. Tubing. illa præterimus secure, tanquam non pertinentia ad Edictum (vel si mauis Calendarium) Prætoris, poti9 rationes politicas nostrorum Principū, quibus declinarunt Gregorianum Calendarium, trutinantes. Postquam igitur GREGORIUS Pontifex ab Antonio Lilio Medico suo sibi oblatum Calendarium adprobasset, maxime ad S. Sedis suæ autoritatem pertinere existimauit, teste Thuanus *loc. alleg. ne quis alius hoc negotium susciperet.* Quare edita 1582. Sexto Calendas Mart. Bulla, (quæ extat quidem in Dn. Linck *Diss. de Iur. Calend.* sed omissa est altera declaratio, hinc potest plenior videri apud Cherubinum in *Bullario Magno Romano Tom. II. pag. 455.*) hoc suum Calendarium, nomine suo ad æternam rei memoriam insignito, Orbi Christiano ad obseruandum non suavit, sed quæ Sedis huius est impotentia ac fastus, multorum seculorum obedientia cæca, in speciem legitimæ potestatis corruptus, mandauit. Cui mandato quidem mox parere Hispania, Italia, suetæ seruitutibus (Pontificiis) Prouinciæ; Ast in Gallia, (quæ libertatem alias Ecclesiarum suarum strenue vindicare nouit, quod vel ex doctissimo Petri de Marca Archi-Episcopi Parisini opere de *Concordia Sacerdotii ac Imperii* perspicere est,) non pari facilitate felicitateque receptū fuisset si hæc res a Rege (HENRICO III.) harum rerum gnauiter securo, eiusue Consiliariis, digne perpensa fuisset, verba sunt ipsius Thuani. In Belgio vero nouus Dux Brabantia FRANCISCVS, Henrici III. Frater, vt gratiam Pontificis, in Bello contra Hispanos ipsi necessariam, aucuparetur, *Calendarium nouum* introducendum curauit, idque etiam a Protestantibus Belgis, interuentu Auriaci Principis, obtinuit.

A quibus Calendarium Gregorianum receptum est.

B 2

§. IX. At

Causæ eñr E-
nangelici Ca-
lendario no-
uo sese oppo-
suerint.

§. IX. At vero in Germania, Pontificiis persuasionibus non ita faciles aures præbitæ fuerunt. Quamuis enim GREGORIUS *Cardinalem Madrucium* ad Cæsarem RVDOLPHVM, prima Comititia post MAXIMILIANI Parentis mortem *Augustæ Vindelicorum* celebrantem CIO ID LXXXII. mitteret, ad vrgendam receptionem Calendarii, in fumum tamen cineresque abiit eius spes. Nam cum Cæsar sub exitum Comitiorum materiam de *Calendarii Gregoriani* receptione Statibus proponendam curauisset, grauem repulsam desuper tulit ab AVGVSTO Septemuiro Saxonix, id temporis ingentis dignationis autoritatisque Principe. Postquam enim hic desuper consilia instituisset cum reliquis Evangelicis Principibus, & sigillatim cum WILHELMO Hassiæ Landgrauio, rara in tanto fastigio peritia rerum mathematicarum imbuto, ex huius potissimum consilio, nomine Euangelicorum, Imperatori & Catholico-Romanis in hæc fere verba responsum est: Status Euangelicos non inficiari necessitatem emendandi Calendarii, hinc non de re ipsa consultationem esse, quam de rei peragenda modo. Verti in hoc negotio Cæsaris & sacri Imperii auctoritatem, quam cum indies Pontifex dolis ac machinis conuellere nitatur, non committendum esse, vt ipsi rem ad eius dignitatem atque adeo maiestatem tantopere pertinentem, neglexisse videantur. Anni qui nunc ab omnibus Nationibus obseruatur rationem, a C. IVLIO CÆSARE institutam esse; dein CAROLVM M. Imperii in occidente conditorem, & Calendarium ipsum, & nomina mensium, Teutonica lingua dedisse Germanis. Canonem vero *Concilii Nicani* de Paschali celebratione, non Pontificis Romani, qui ea potestate ac autoritate, quam nunc sibi vindicat, minime tunc fuerit, sed communi CONSTANTINI Cæsaris qui Synodo præfuerit, & Patrum decreto conditum esse. Cauendum igitur, ne Calendarii emendandi prætextu, nouam & inusitatam Pontifici in Imperii Maiestatem ac Cæsarem ipsum, Iurisdictionem & mandandi potestatem tribuant, præsertim cum *inconsulto Cæsare, & non requisito Principum & Ordinum consensu, res tanta a Pontifice suscepta sit.* Hæc sunt

sunt rationum momenta ex *Thuano* potissimum desumpta, quibus Protestantes vsi sunt in arduo hocce negotio. confer.

Schleid. *ad An. 1582. p. 151. & p. 200.*

§. X. Scilicet tota lis non de emendatione Calendarii ipsa Expenduntur
fuit, sed de emendationis modo, hoc est de habilitate Personæ, illa causæ po-
quæ hoc negotium sponte & non rogata, imo cum aliorum in- liticæ
iuria, suscepit. Animaduertit hoc iam suo tempore
L V T H E R V S dum alicubi de emendatione Calendarii
sat politice philosophatur: Daß ist die ganze Hauptfrage
darauff der Streit beruhet / den man fraget nicht / ob es recht
oder unrecht sey / daß man bishero obberichtlichen Calender re-
formire und ändere / sondern wer es thun soll / als nemlich die
Majestäten / Kaysen / Könige / ic. Zum andern muste es ges-
schehen einträchtiglich / daß ein Gebohr uber alle außginge von
denen / so es Befehl haben / sonst wo es ein Land ohne das
andere anfinge / die Weltliche Handel als Jahrmärkte / Messen
und andere Geschäfte in eine wüste Verwirrung geriethen. Præ-
terea non potuerunt non offendi Protestantes sat imperiosis
Bulla Papalis verbis: *Pro data autem nobis (Gregorio) a Domino au-*
toritate, hortamur & rogamus charissimum in Christo filium nostrum
Rudolphum Romanorum Regem, illustrem Imperatorem electum, cete-
rosque Reges, Principes ac Republicas, IISDEMQVE MANDAMVS &c.
Quamuis enim Catholico - Romanensium aures ad fastuosum
hunc stylum *Serui Seruorum DEi* fere obturuerint, Germanorum
Protestantium tamen auribus insolens, ac ipsa desuetudine hor-
ridum quid hæc cantilena haud dubie sonauit. Hinc stolidum
videbatur, exigere velle a Principibus, vt sponte sua summitter-
rent fasces *Fasces Pontificis*, quippe cuius iugum a ceruicibus suis
depellere, tanto sanguine laboreque ipsis antea steterat. Fateor
equidẽ, approbationem *Gregoriani Calendarii* non inuoluere si-
mul approbationẽ Hierarchiæ Papalis; cum & *Anglia & Hollandia*
citra deminutionem & Maiestatis & libertatis, illud receperint.
Verum quod vsu venire solet illis, quibus ingentes aliqua
gazæ ac thesauri obuenerunt derrepente, vt illos semper
cum formidine custodire ac sollicita mente acribusque o-
culis

culis eorum amissionem præuere soleant ; Idem contigit Principibus nostris, quippe qui Dei immortalis beneficio, suis iuribus libertatique sese restitutos credentes, sollicitè illud euitare studuerunt, quod vel minimum prætextum pristini iugi subeundi præbere aptum erat.

Qua in re politice Pontifex peccauerit circa nouum Calendarium.

§. XI. Cetera hunc respectum si fuisset, non conueniebat circa *Calendarii noui* assumptionem iusto scupuliosorem se gerere. Et sane Pontifex GREGORIUS non leuiter in eo peccasse videtur, quod suum consilium cum Imperatore & Principibus in Comitibus per Nuncium non communicandum curauerit; aut si eius *Vice-Deatus* eousque *humanitatis* sese dimittere, ac commercium politicum cum Hæreticis instituere, ipsius Sanctitas non passura fuisset, Diplomate dispensatorio in plenissima forma teneræ nec alias ausuræ Imperatoris conscientiam consulere, eique potestatem Calendarium emendandi, ac desuper cum Protestantibus communicandi, facere debuisset. Hoc vero non factum esse, nec ullam communicationem cum Imperatore super emendatione Calendarii intercesse, multo minus Principum Imperii consensum, quorum intererat tamen maxime, requisitum esse a Pontifice, constat ex rationibus Principum commemoratis. Quare vix est vt Pontifex sibi ipsi non dicam scribat, dum in *adducta Bulla* fatetur, *nouam Calendarii restituendi rationem, rem esse, quæ omnium communis est, communi etiam omnium consilio perficiendam.*

Causæ Theologicae contra Cal. Gregorianum expenduntur.

§. XII. Quapropter si Pontificis peruicacia non impedisset paulo ciuius ambire consensum illorum Principum, quibus irritatis in procliui erat eludere eius conatum; certe reliqua dubia, theologica vocata, & mota a Gisberto Voetio *Dissert. Select. part. 3. de Sabatho & Fest. vt & Micraëlio Histor. Eccles. p. 884.* vniuersalem receptionem eiusdem Calendarii vix sufflaminatura videbantur, Nam quod vrgebatur, esse *Calendarium Gregorianum ens Anti-Christi*, non tanti erat, vt non *Calendario Iuliano*, quod est ens Ethnici, obtundi potuissent importunius contradicentes. Nec maioris ponderis, quod *Calendarium Romanum superstitionis Diuorum nominibus ac Numinibus oppletum sit.*

Nam

Nam si de summa rei conuenisset inter Protestantes & Catholicos, huic malo vnica litura mederi potuisset. Cum qua obiectione eiusdem farinae reputabatur assertum; *Protestantes sic iudicari a Pontifice in diebus Festis, contra monitum Apostoli ad Coloss. II. 16.* quippe quod æque impertinenter adductum, quam applicatum est illud *Danielis, VII. 25. Bestiam Cornutam tempus & tempora mutaturam esse.* Siquidem priori dicto Apostolus indigitatum iuit libertatem Christianam celebrandi festa nec ne. conf. *ad Gal. IV. 10.* & Dn. Arnold in *der ersten Christen Glauben und Leben.* Posteriori vero crude accepto, quilibet Calendarii Reformatorem in Bestiam Cornupetam degeneret. Denique nec illud penitus excutienti multum scrupuli faceffere, iudicatum fuit, *quod iuxta Calendarium Nouum, Pascha plus simplici vice cum Iudæis & Hereticis Quartodecimanis in plenilunio celebrandum foret, contra mentem Patrum Concilii Niceni, qui hoc vehementer detestati essent.* & c. vid. Hauemann. *de Iur. Episc. cap XI. §. 4.* Reinking. *de Regim. Secul. & Eccl. lib. 3. cl. 1. c. 2.* Enim vero non putarunt vnquam Cordatiores, autoritatem Canonum Ecclesiasticorum esse tantam, vt citra piaculum ab iis discendi non posset. Nec puto Christianos propterea cum Iudæo Appella in vnam classem compingendos esse, aut iis de præputio metuendum esse, si vel maxime vno tempore cum Iudæis Pascha celebretur. Religioni certe Christianæ hic nec feritur nec metitur. Hinc inuenias haud paucos qui persuasum sibi habent, Deo magis gratū fore, si non tam caueamus cum Iudæis vno tempore, quam vno corde, hoc est, duro & non spiritualiter circumciso, pascha celebrare. *Deutr. X. 16. Jerem. IV. 4. ad Rom. II. 29.* conf. B. Dn. Brunnemann. *in Meditation. sacris nuperrime edit. pag. 80.*

§. XIV. Quantum vero valoris ademptum fortassis sit du-
biis commemoratis, tantum addendum putamus politicis ratio-
nibus disuadentibus *Calendarii Gregoriani* receptionem.
Hinc Imperator RVDOLPHVS cognita Euangelicorum in repu-
diando *nouo Calendario* constantia, negotium differendum ra-
tus, veterem formam eo anno seruari mandauit. Limnæus
I, P. L. 1, c. 13. n. 57. Equidem, propitiora fata nactum *Calenda-*
rium

Calendarii Iu-
liani & Gre-
goriani fata
ad nostra vsq;
tempora.

rium sequenti anno 1583. vbi a Cæsare & aliis Catholicis Statibus in *Bohemia, Moravia, Silesia, Lusatia* receptum est. Accommodarunt præterea etiam sese nonnulli Statuum Evangelicorum, infirmiores quidem metu offensæ Imperatoræ; potentiores vero facilitandis negotiis cum vicinis Catholicis intercedentibus sibi, aliisque commodis allecti. Reliquis vero sat constantiæ sub fuit in repudiando *Calendario nouo*, ipsorum exemplum strenue sequente *Patriarcha Constantinopolitano* pristinae dignitatis, Romanæ æqualis, memore, sicque GREGORII perita per Legatum facta, vna cum reliquis Orientalibus Ecclesiis spernente, teste Phil. Nicolai in *Tr. de Reg. Christ. lib. 1. c. 1. p. 35.* Ex eo tempore sæpius tentatum quidem fuit concordiam toti imperio utilem in hac re stabilire, sed vano conatu. In *Conuentu Monasteriensis* punctus hic quidem in deliberationem venit, sed pari felicitate cum reliquis negotiis minime terminatus est. Hinc sequentibus *Comitiis 1654.* iterum reassumtus, sed instar pilæ, ad proxima Comitia vicissim reiectus est. vid. *Recess. de ann. 1654. §. 158.* Non defuere interim consilia, facilitandæ huic rei harmoniæq; introducendæ causa exposita. Quid Blumius circa concordiam Calendariorum meditatus sit, perspicitur ex eius *Proces. Cameral. tit. LXII. n. 3.* Jacobi Elrodi Consilium Ratisbonæ Statibus oblatum, illi iudice Dn Fritschio in *Elect. Iur. Publ. tract. 42. Ed. fol.* tutissime sequi potuissent. Sic nulli labori pepercit etiam, dum viueret, *Erhardus Weigelius* scientiis Mathematicis ultra communem sortem tinctus, & ob studium indefessum emendandorum factorum, immortaliter de communi patria meritus. conf. *Eius Specul. tempor. ciuil. aliaque solidissima scripta.*

Damna ex
obseruatione
vtriusque Ca-
lendarii re-
cesentur.

§. XI. Quam grauisima interim damna Imperio ex duobus hisce Calendaris enata sint, grauisimis Sacratissimi Imperatoris nostri LEOPOLDI verbis, in *Decreto Cæsareo* ad Statu præsentium Comitiorum Ratisbonensium, exposituri sumus: Nachdem die Röm. Käyserl. Maj. wargenommen / es auch gesampften Chur-Fürsten und Ständen / und sonst männiglich nicht unbekandt ist / was die Ungleichheit des Calenders und dahero rührende doppelte Fevertage im H. Römischen Reich/

Reichs eine lañge Zeit hero / für große confusiones, und Unordnungen / Verhinder und Versäumnis / so woll bey den Reichs conventen / in den Reichs-Geschäften / und dan bey den Kays. Reichs-Hoff-Rath und Cämmer-Gericht ; in Gerichts-Sachen / als auch sonst in den Commerciën / bevorab den Wechselfn / so dan bey den Handwercks-Leuten und ihren Gesinde / wie auch in dem Feldbau verursachet / was auch sonst in den Gemeinschafts-Dhrten / und wo zweyerley Religionen sind / im den Fron-diensten und sonst für Ungelegenheiten sich ereigenen ; sonderlich aber bey ist forstehenden Türcken-Kriege in Königreich Ungern (quæ ratio per Dei gratiam nunc cessat) und andern Kays. Erb-Ländern / alwo der Neue Calendar allein in Übung ist / unter den Reichs-Kriegs-Völkern der Zahlung / und anders halben / für Verwirrung entstehn können / und daher Allerhöchst-gedachte Ihre Kays. Maj. aus tragender treu-väterlichen Sorgfalt / und Abwendung. *ic. vid. Dn. Fritsch. in Elect. Jur. Publ. Tr. XLII. Ed. fol. Salutaris hæc Augustissimi Imperatoris nostri LEOPOLDI admonitio, iam initio præsentium Comitiorum Ratisbonensium proposita, tandē non sine fructu abiit, quin potius cum fine sæculi & finis hisce malis largissime in Germaniam redundantibus, impositus est.*

§. XV. Constat quippe nunc inter omnes *Conclusum Corporis Evangelicorum. D. XXIII. Septemb. hoc 1699. anno factum*, vbi *Conclus. Corporis Euang. de emendato Calendario* scilicet prævia debita deliberatione, vnanimibus votis potissimum placuit (I) Vndecim dies, post XVIII. Februarium stil. V. sequentes, eiicere 1700. anno, atque sic Festum D. Matthiæ 13. Februarii die celebrare (II) celebrationem Paschæ, neque iuxta Cyclum Dionysianum in Iuliano Calendario receptum; neque iuxta Gregorianum Cyclum; sed secundum calculum Astronomicum, vti Concilii Nicæni tempore factum, instituere. (III) Mathematicis Evangelicis iniungendum esse, vt cum Suecis huius artis peritis diligenter super eorum propositionibus conferant, quo tota res ad finem perducatur. (IV) Mathematicorum consilia eo dirigenda, quo

C

ab-

abusus Astrologiæ iudiciariæ pedentim ex Calendariis exterminentur.

Calendarium
Emendatum
susceptum vi
suprema Prin-
cipum Evang.
potestatis.

§. XVI. Cæterum quemadmodum mox ab initio euicimus, hoc ius emendandi Calendarium, Euangelicis Principibus vi supremæ potestatis in *sacris & profanis* competere; ita *illi* etiam *solemni monito*, protestationis vicē sustinente, toti quæ late patet Orbi declararunt, nullo alio fine iustitiam esse emendationem, quam vt in posterum, tempora Diesque Feriati, secundum cursum Solis, tum & regulas motus Iunaris, quam accuratissime instituantur, ac inter reliquos Principes Christianos vno religionis vinculo cum iis colligatos, suauissimè in hoc passu deprehendatur contentus. Cuius rei certiores nos fecere Novellæ

Hamb, d. $\frac{30}{20}$ Nouembr. quarū verba adducere haud piget: Schließlichen so hat man ex parte Corporis Euangelici, in puncto des Verbeßerten Julianischen Calenders für gut angesehen / noch einmahl an Ihro Königl. Majestät zu Schweden / und dan auch an die Cron Engellandt und die Herrn General Saaten / ratione des Ventrirts zu schreiben.

Illustratur
conclusum
Corporis E-
uangelici cir-
ca Calend.

§. XVII. Denique quam caute ac prudenter Euangelici seiunxerunt suam emendationē a *Calendario Gregoriano*, patet abunde ex scripto, quod cum B.L. communicare non præter rem erit, cum totam hanc rem egregie illustret. Das Conclusum des Euangel. Corporis in der Calender Sache / von den 23. Sept. 1699. kömt mit des Weigeli Vorschlag / was die reduction der Tage-Zehlung ingleichen / daß die Ostern nicht Cyclisch sondern Astronomisch aus zu rechnen ganz überein / darinnen aber differiret es / daß Weigelius eine perpetuirliche consonanz der Tage-Zehlung intendiret hat in dem Er vorgeschlagen in 400 Jahren 3. Tage auszulassen / dahingegen dieses Conclusum bloß auf nechste Seculum geht / und überläset denen Mathematicis also / vor dessen Verfließung aufs neue über Vermeidung künfftiger discrepanz der Tage zu consultiren.

II. Ces-

II. Cessirt die Bedencklichkeit / als sey ihige correctione eine Condescendenz gegen die Catholische / oder eine Annehmung des Gregorianischen Calenders / Massen (1) die Auslassung der 11, Tage etwas differentes hat von dem was jenerseits geschehen ist / und man die Zeit allein / dem Sonnen Lauff gemäß / so wie alles zu Zeiten des Concilii Nicæni gestanden / einrichtet (2) bleibt solchenfalls das Hauptstück des Gregorianischen Calenders / der Cyclus Gregorianus weg (3) ist die Astronomische Ausrechnung des Oster-Termins gleichsam eine alljährliche wiederholte real-protestation, daß man sich an das institutum Papp Gregorii nicht binde / und gleichwohl verursachet (4) der differente modus Astronomicus bey uns / und Cyclicus bey Ihnen / die Oestern zu finden / keine differenz in denen Festis mobilibus sondern sie fallen Excepto vnico rarissime contingente casu, alle Jahr zusammen und auf einerley Tage.

III. Dieser sehr selten sich zutragende Casus da Unsre Oestern umb 8 Tage späther / als die Ihrige kommen entstehet so denn / wenn der æquinoctial Vollmond den Sonntag zu nahe einfällt / da denn die Gregoriani Vermöge ihrer Cyclichen Rechnung gleich den nechsten Sonntag / als den immediate folgenden Tag zum Oster-Tage bestimmen / die der Astronomischen Rechnung folgende weichen so dann / die Coincidentz mit der Juden Oestern zu vermeiden / in solchen Jahr umb 8. Tage weiter mit dem Oestern hinaus / und dieses zu folge einer bey der ersten Christl. Kirche gebräuchlichen Regul und praxi da das Oster-Fest allezeit / wenn der Oster-Vollmond auff dem Sambstag gefallen / und solcher Sambstag den 21. Merz gewesen ist / auf den über 8 Tage folgenden Sonntag verschoben worden wie Caluissius hiez meldet.

IV. Ist nicht zubeforgen daß durch dieses Conclusum Anlaß zukünftiger neuer Zeit und Fest differenz gegeben werden möge / dann (1) die Tage-Zehlung belangendt so laufft solche das ganze künftige Seculum ohne die geringeste discrepantz vniformiter fort / binnen solcher Zeit wegen des Centurien Schalttages sich schon ein Mittel finden wird (2) so weicht der Cyclus Gre-

gorianus iehiger Zeit und viele Secula nacheinander von Himmels- Lauff und den Canonibus vermercklich nicht ab / folglich coincidiren / bis auff den einzigen num. 3. bemelten casum, die Cyclisch gerechnetē Ostern mit denen Astronomisch ausgerechneten alle Jahr (3) Mal den nach langen seculis erst zu befurchtenden und einige Unrichtigkeit und notable Verschiebung der Ostern / so der Cycl9 Gregorianus verursachen dürffte / welcher auch um des willen dissuadirt wird / ist der Zeit eben nicht noth viel zu gedencen / und wird sich wenn die Welt so viel Secula noch stehet / so denn schon Rath finden / die neu erscheinende differenz zu vermeiden / zumahl diejenige so durch fleißig obseruiren sich an den Himmels- Lauff halten / zu solcher discrepantz nicht Ursach geben / sondern die so dem unrichtigen Cyclo folgen.

V. Solte gleich künfftig / wie doch schwerlich zu vermuthen ist / ein und anders indem Gregorianischen Calender geändert werden / so hält doch Unsere Astronomische Calculirung aller Cyclischen wie accurat sie auch immer seyn möchte / allezeit die Wage / und muste die etwa von ihnen vorgenommene Enderrungen / wo sie nicht wieder den Himmels- Lauff / und die Canones impingiren wolten / sich nach der Astronomischen / welche iho mit der Gregorianischen Cyclischen ohne das zutrifft bequemen.

VI. Weil am besten ist daß die 11 Tage zugleich und auff einmahl heraus genommen werden / so hat man gut befunden / daß solche elision immediate vor den 1. Mart. st. n. verfügt werden solte / so daß die 11. Tage so nach den 18. Febr. st. v. folgen ausbleiben / und man an statt des 19. Febr. st. v. den 1. Mart. schreibet welches auff dem Montag nach den 1. Sonntag in der Fasten Inuocavit fällt. Es schicket sich aber die Auslassung der 11 Tage umb des Willen am bequemsten auff ged. 14. Febr. weil (1) kein Festtag in denen Wochen Tagen / der folgenden 11. Tagen einfällt [den was die ordentl. Sonntags Evangelia belanget die bleiben alle in ihrer Ordnung / nur daß sie auff aus-
de-

dere Monats Tage verschoben werden/)der Matthias Tag fällt an einen Sonntag und ginge man selbigen ohne dem nicht irre/ doch ist zum Überflus dieses fest auff den 18. Febr. als den Sonntag vorher gesetzt worden (2) weil solcher gestalt am bequemsten vermieden wird/ daß beyde Cycli in keine anderwertige discrepanz verfallen / welches sonst wenn die Auslassung der II. Tage vor den 1. Martii des neuen Styli geschehen oder nach den 1. Martii des alten Styli, nicht zu vermeiden wäre / geschehe aber die elision der II. Tag zwischen diesen Tagen so mußte beydes von Februario und Martio des Julianischen Calenders einige Tage nicht gezehlet werden / welches mehr unbequemlichkeit verursachte / als wan bloß in Monath Febr. die sonst Vermöge des Schalttages von 19. bis 29. beydes inclusive gefällige II. Tage heraus bleiben.

CAPVT II.

De

Controuersis ex ablatis XI. Diebus oriundis.

§. I.

SVperiore capite plenius commemorauimus fata vtriusq; Ingressus circa præsentis controuersias
 Calendarii, vltimo loco deprædicando felicitatē temporum nostrorum, siue finem præsentis seculi, vtpote quo finis simul incommodis ex duplici Calendario redundantibus, latissime impositus est. At vero minime existimandum esse iudico, tali ratione omnia in tuto circa hanc rem esse collocata, nihilque turbarum ac strepitus forensis tribunalia amplius inquietaturum esse. Sane quod WILHELMVS Hassiæ Landgravius, cuius supra mentionem fecimus, iam ante sæculum subueritus est de omnis generis difficultatibus & confusionibus, in iudiciis, contractibus & omnibus denique negotiis ciuilibus, orituris propter eiectionem X dierum ex Calendario Gregoriano vid. Dn. Linckius *Diss. de Kal. Cap. 4.* Illa incommoda non possunt non & Calendarium emendatum, vt

umbra corpus, sequi ac concomitari. Vti enim, cum superioris sæculi fine MDLXXXII. *Calendarium Gregorianum* introductum fuit, pariter X. dies subtracti sunt. vid. Bulla apud Laertium Cherubinum in *Bullar. magno Roman. tom. II. pag. 455.* Perinde etiam ex recipiendo *Calendario emendato* XI dies exterminati sunt, unde computationem iuridicam temporum, per totum iuris ambitum sese diffundentem, valde alterari & turbari, necesse est. Interim non satis possum mirari altum illud silentium quod observatur apud Ictos, ita ut apud ipsos ne vestigia quidem controuersiarum iuridicarum, ex introductione Calendarii Gregoriani in terris Pontificiorum id temporis haud dubie ortarum, deprehendere licuerit. Certe de vna vel altera quæstione spectante hanc rem in *Comitiis Ratisbonensibus* consultatum nuper fuisse, fidem faciunt *Novella Hamburgenses d.d. Regenspurg 20. Novembr.* Ferner so ist auch vorkommen / wie es mit den Capitulen und Interesse, ratione der abgenommenen 11. Tage fünffrig zu halten. De qua controuersia, ut & reliquis iuris ciuilis, plura occurrent suo loco. Interim placet initium facere a Iure Sacro siue Ecclesiastico.

Quid hic considerandum ratione mensium Papalium.

§. II. Siftunt vero mox sese hic *Menses Papales*, quiquid sint, patet ex *Concordatis Nationis Germanicæ* Ann. 1447. a FRIDERICO III. cum Pontifice NICOLA O V. initis, quæ exhibentur a Goldasto, antiquarum Tabularum & Constitutionum, nimis sæpe credulo quidem, (ut videtur Conringio] industrio tamen collectore *Tom. I. Constit. Imperial.* Scilicet sunt VI. menses per vices aut alternatim computati, *Ianuarus, Martius, Maius, Iulius, September & November.* In hisce mensibus si decedat Canonicus, vacantem locum, supplet vi concordatorum non Capitulum, sed Papa. *Limæus in Comment. ad Capitulum Carl. V. mantiff. 6. p. 395. Linck. Diff. ad Concord. Germ. Burgoldens. ad Instr. Pac. P. 2. D. 9. §. 8. Dicis: Quorsum hæc? Quid nobis aut nostro emendato Calendario commercii cum Papa, ille suas res, suos menses, sibi habeto. At suspende paulisper iudicium, si ingrata est tibi cantilena *L. inciuile est. 24. ff. de LL.* Horum enim mensium Papalium iura recte sibi vindicant in Capitulis suis*

fuis nostri Principes per tradita in §. 3. Cap. nostri I. quod sigillatim de Iure Sereniss. Electoris Brandenburgici in Præbendis suis competente, more suo, hoc est, solide tradit. Per- Illustr. Dn. de Rhetz. *Instit. Iur. Publ. Lib. 1. tit. 16. §. 8.* Exsurgit inde disceptatio, quid iuris sit, si Canonicus forte decederet futuro anno die XIX. Febr. computationis Calendarii veteris. Quæstionis sane tunc esset, *an Capitulum, an vero Princeps, habeat ius vacantem Canonicatum supplendi?* Pro Capitulo militare posset, quod per concordata integer februarius ei sit assignatus, tempus computari propterea a momento in momentum, adeo ut moriens Canonicus nocte præcedente I. Martium, ante horam duodecimam non possit dici mense Papali mortuus esse. vid. Dn. Sam. Stryck. laudata *Diss. de Iure Papali Principum Evangel. Cap. IV. §. 2.* Inde Capitulo ius quæsitum esse per integrum mensē. Hoc vero per mutationē Calendarii auferri ei non posse aut deberi. Esse revera diem Februarii, licet Martii nomen induerit &c. E contrario pro Principe allegari posset, (1) simpliciter inspiciendum esse ultimum articulum mortis, hunc vero iuxta emendatū Calendariū incidere in *Mensem Martium*, illum vero esse Papalem & sic ad Principem spectare ius providendi vacanti Canonicatui. Ideo (2) introductos fuisse distinctos menses, ut circa electionem inter Capitulum & Papā nullæ lites in posterum superissent, his pactis standū esse. In Anno *Bis-sextili* Februarium (3) vno die auctiorem esse, hoc augmentum hætenus cessisse, nullo contradicente, in Capitulo commodum, inde æquitatem postulare, ut decrementum mensis ei etiam noceat, cum & naturaliter iustum sit, eius debere esse incommodum, qui gauisus est commodo. Præterea tempus hoc legale non esse computandum ad instar puncti Mathematici. Sic enim quilibet mensis deberet continere 30. dies & horas 10. cum dimidia. Scaccia *de Iudic. lib. 2. c. 3. n. 302.* Alios Doctores statuere, menses computandos esse prout currunt, v. c. a quinta die Iulii ad quintam Augusti. Sanchez *de Matrim. lib. 2. disp. 24. n. 15.* Menoch. *de A. I. Qu. lib. 2. cas. 50. n. 21.* Cum igitur adeo varietur in diebus mensium sub-

subsistendum in illis diebus nunc Februario assignatis, & sic pro Principe pronunciandum esse &c.

De iuris Patronatus præscriptione 4. mensium.

§. III. Venio ad *Ius Patronatus Ecclesiasticum*. Hoc vero potissimum consistere in præsentatione Ministri Ecclesiæ, quo ab Episcopo vel Consistorio instituat, ad functionem Ecclesiasticam rite obeundam, patet ex Finckelth. *de Iur. Patron. cap. 2. n. 1.* Lambertin. *de Iur. Patron. P. 3. L. 2. qu. 2. art. 2.* Concesserunt autem hoc ius Laicis Episcopi eo lubentius, quo avidius sperabant, allectos fore hoc honore opulentiores alios similibus beneficiis Ecclesiis sibi obstringendi. Finckelth *loc. cit.* Plerumque enim Ius quæsitum est Patronis propter foundationem aut dotationem Ecclesiæ *vid. Nouellas LVII. 2. LXVII. 2. CXXIII. 18.* Dispositum tamen est iure Canonico, quod iure præsentandi possit excidere Patronus Laicus, si vacantem locum elapsis IV. mensibus, (aut VI. si clericus) non suppleat. *Cap. 22. 26. 27. X. de Iur. Patron. Ziegler. ad Lancell. Lib. 1. tit. 28. §. 3.* Esto vero nunc Casus: Decedit minister Ecclesiæ *Calendis Nouembriis* anni currentis. Hierophilus Patronus siue collator intermittit ius præsentandi vsque ad *Calendas Martii* futuri 1700. anni? *Quær. An Hierophilus iure præsentandi pro hac vice exciderit, & sic ius instituendi devolutum sit ad Episcopum siue Episcopalia iura exercens Consistorium?* Quibus affirmatiua decisio placeret, possent vrgere, secundum nouum Calendarium IV. Mensium tempus elapsum esse, hoc adeo stricte computari, vt sufficiat etiam hoc factum esse per vnum diem. *Ricc. in Prax. For. Eccles. P. 1. resol. 326. n. 4.* Currere quidem Mensium spacium non a die vacationis, sed notitiæ, Antonell. *de temp. legal. lib. 3. c. 15. n. 2.* Camill. Borell. *Decis. tom. I. tit. 32. n. 69.* sed ab hoc die, effluxis IV. mensibus, fatale esse. Vicissim qui in negantiū castra sese conferunt, possunt adducere, tempus non esse plene præterlapsum, secundum vetus Calendarium restare aliquot dies in Februario, esse titulo oneroso vt plurimum quæsitum ius Patronatus, præscriptiones IV. mensium esse pœnales, hinc odiosas & stricte interpretandas &c.

§. IV. Se-

§. IV. Sequuntur Beneficia ac Præbende, quæ conferri debent intra VI. Menses. *Cap. nulla. 2. de Concess. præbend.* Hi menses, licet a die scientiæ siue notitiæ vacationis computentur, *Cap. Licet. de supplend. negl. Prælat.* Ex eo tamen tempore currunt de momento in momentum, ita, ut si quis vacationem beneficii sciuerit die I. Martii, hora II. semestri huiusmodi finiatur die I. Septemb. hora II. completa iuxta *Gloss. in Cap. quam sit. vers. mensem. de Elect. in 6. Garfias de Benefic. P. 10. cap. 2.* Quare hisce VI. mensibus elapsis, collationem deuolui ad Papam, ex *alleg. capit. patet.* Verum cum ad Principes Euangelicos omnia iura Papalia transferint, ut euiusmodi *Cap. 1. §. 3.* disceptari potest, quid iuris sit, si Capitulum vel alius Prælatus beneficium vacans factum, v. c. die I. Septembris huius anni, supplere negligat vsque ad 1. vel 2. diem Martii. *Qv. An propterea Collator beneficii iure suo exciderit pro hac vice & potestas conferendi ad Principem deuoluta sit?* Rationes in vtramque partem, facile ex adductis perspici possunt.

De Beneficiis
intra 6. men-
ses conferen-
dis.

§. V. Hinc pedem promouemus ad Contractum Emphyteuticum, qui licet ignotus fuerit moribus teutonicis priscis, probante hoc doctæ Dn. Schiltero *Exerc. ad. ff. 16. th. 83. tractu* tamen temporis vsus eiusdem adeo inualuit apud Ecclesias, ut inde Emphyteuticus contractus in ciuilem & Ecclesiasticum diuisus fuerit. *Frantz. de laudem. cap. 9. n. 37.* Consistit vero hic contractus, postquam a Zenone peculiaris forma ei assignata est in *L. 1. C. Locat.* in translatione utilis domini rei immobili sub lege meliorationis & annui Canonis soluendi. Hic canon autem licet modicus esse soleat, hoc incommodi tamen habet, ut si in Ecclesiastica Emphyteusi ultra biennium non sit solutus, Emphyteuta cadat suo iure. *Bachou. ad Treutl. Vol. 1. D. 29. th. 12. lit. B. Dn. Schilter. Exerc. XVI. th. 76. seqq.* Quid vero si casus contingeret, ut quis Ecclesiasticam Emphyteusin possidens, canonem soluere neglexisset a fine Februarii præcedentis anni vsque ad 1. Martii futuri 1701. anni. Quæri certe tunc potest, *an si Ecclesia voluntatem suam Emphyteuta super priuatione declarauit, hic emphyteusi priuandus sit?* Quod omnino

De Emphy-
teusi Eccle-
siast. biennio
præscribenda.

D

af-

asserendum videtur, quia in legibus sub pœna priuationis biennii tempus definitum est, adeo vt ipso iure Emphyteuta cadat iure suo, licet nulla interpellatio interuenerit. *L. 2. C. b. t.* Iam vero hoc tempus juxta emendatum Calendarium iam elapsum est; Ergo eadem valet iuris dispositio. E contrario pro Emphyteuta facit, quod integrum biennium sit ipsi concessum, hoc vero non possit vocari, vbi aliquot dies truncati sunt. Annum ciuilem 365. diebus constare *L. ita vulneratus si. §. 2. ff. ad L. Aquil. L. anniculus 134. ff. de V. S. L. 4. §. 5. ff. de Stat. lib. & c.* Simile tempus Patronis præscriptum, si contradicere velint permutationibus vel resignationibus factis de Beneficiis patronatis absque consensu Patronorum. *Couarruu. Pract. Quest. c. 36. u. 9. Antonell. de temp. Legal. lib. 3. c. 14. n. 4.* Hinc eadem quæstio occurrit decidenda.

De quadriennio restitu-
tionis Eccle-
siaz.

§. VI. Præterea latus sese aperit campus circa *beneficium restitutionis*, Ecclesiaz aliisque piis locis ad imitationem minorum, indultum. Ecclesia enim, si ob læsionem restitui velit, iuxta *L. 4. C. ex quib. caus. mai.* hoc intra quadriennium a tempore læsionis fieri debet. Esto vero casus: Ecclesia aliqua læsa est præcedenti anno 1696. vltimo Februarii. restitutionem vero petere vult 2. vel 3. Martii anni 1700, *queritur an audienda sit, quia tempus quadriennii iuxta emendatum Calendarium effluxit?* Verum cum hæc quæstio illustrari commodius possit ex infra dicendis de restitutione minorum; hinc illam eo vsque reserua-
mus, nos simul conferendo ad *Ius ciuile* quod lætiorum copiosio-
remque segetem harum controuersiarum nobis suppeditat. In hoc vero talis ratio procedendi ab vno ad aliud, quæ methodus vocatur, nobis placebit, vt primum solliciti simus quid ratione iuris *Personarum*, tum *Rerum*, denique *Actionum* in controuersiam circa eiectionem XI. dierum maxime venire possit. Ad postremum paucas quæstiones ex *Iure Feudali*, & *Saxonico*, adiecturi.

An dies XI.
Impuberib9
in testamento
condendo pro-
ficiunt,

§. VII. Inter personas vero iuridice consideratas primo loco occurrunt *impuberes*. Equidem horum gradus ætatis distinguuntur ex *§. 9. & 10. l. de Inutil. Stipul. in infantes, infantia pro-*
xi-

ximos & pubertati proximos. Ast quis definitus annorum numerus siue terminus his annis assignandus veniat, frustra ex Doctoribus immane quantum hic a sese inuicem dissidentibus quaesiveris. Nam Tabor in *Racemat. ad Artic. 194. Constit. Crim.* quem sequuntur Clafen & Blumlacherus *ad eundem Art.* contendunt, pubertati proximos esse, qui non ultra semestre spacium ab anno XII. si feminæ, & XIV. si masculi absunt. Ab his autem toto cælo aberrans Ioh. Franc. Fara Saxarenfis Sardus IC. *Tract. de essentia infantis, infantie proximi & pubertati proximi Cap. XXVIII.* pubertati proximum vocat, qui annum Septimum excesfit. E contrario Pyrrh. Corrad. *Prax. dispens. Apost. lib. 4. c. 3. n. 2.* Did. Couarruu. *Tom. 1. de Matrim. P. 2. c. 5. n. 7.* Menoch. *de Arbit. Iud. Q. lib. 2. cas. 57. n. 4.* nihil hic definiunt, ac malunt totam rem arbitrio boni viri siue iudicis committere. Bonum vero factum, quod hac quidem quaestione in præsentis non indigeamus, & quod legibus ciuilibus clare expressum sit, quodnam tempus ad impuberis testamentum validum requiratur. Scilicet post annum XIV. completum masculus impubes potest testamentum condere. *præm. I. quib. mod. tut. fin.* Tempus vero hoc naturaliter computatur hoc est, de momento in momentum. Magnif. Dn. Hoppius in *Comment. ad h. l.* Hinc sufficit complese annum 14. licet pubes non excefferit. Propone aliquem Calendis Ianuariis natum, testamentum ipso natali suo fecisse quarto decimo anno, dico valere. Plus arbitror, etiam si pridie Calendarum fecerit, post sextam horam noctis, valere testamentum. Ita quidem Vlpianus accurate format casus circa hanc rem in *L. 5. ff. qui testam. fac. poss.* Sequamur vero præeuntem Ictum paululum mutatis tamen circumstantiis. Propone aliquem futuro anno Calendis Ianuariis natum, testamentum ipso natali suo fecisse quarto decimo anno computationis Calendarii emendati. An dicendum valere, cum XI. dies adhuc restent? Ita videtur. Nam pro valore huius testamenti militat, quod determinatio certorum annorum, & horum iterum in certos definitosque dies, nil naturalis iuris habeat, sed meri iuris Ciuilis sit. Dn. Pufendorff. *de Iur. Nat. & Gent. Lib. IV, c. 12.*

§. 7. Cum igitur Principibus placuerit futurum annum 1700. diebus XI. truncandi, tacite inuere ipsos, quod pro pleno ac civili anno hunc habendum velint. Quilibet sane legislator potest pro scopo suæ reipublicæ huic vel illi temporis spacio effectum assignare moralem. Præterea testamenti factio in iure Civili semper summe favorabilis credita est, conf. Pufendorff. *Lib. IV. c. X. §. 5.* cum nihil tam naturale sit quam ut supremæ voluntatis liber sit stylus, & exitū habeat illud quod non redit arbitrium *L. 1. C. de SS. Ecl.* Interim non desunt quæ his reponi possunt. esse quæstionis, an terminus citius testandi concedi possit a Principe, sed disceptari, an hoc actum sit per sublatum decennium. Proximis ab intestato tali ratione ius eripi, ipsis quæsitum ex spacio iusto temporis lege definiti. Quare trahendam esse hancce Principum voluntatem de XI. diebus ad anteriores leges & Principum placita, iuxta sapientissimum monitum Pauli in *L. 26. ff. de LL.* Anteriores vero leges velle, ut annus XIV. sit completus, completum vero dici non posse vbi XI. dies desunt.

De matre intra annum nõ petente Tutoribus pupillo.

§. VIII. Porro ratione tutelæ impuberum est considerandum, quod mater & alii succedentes ab intestato, teneantur Pupillo sub pœna denegandæ successione petere tutores. *L. 2. §. 43. ff. ad Scens. Tertull.* Quamvis vero *L. 2. §. 3. ff. qui pet. tut. velit,* ut confestim hoc fiat a matre; attamen ad *annale tempus* hoc est traductum per *all. L. 43. & L. 10. C. delegit. Hered.* Disceptari inde posset, *an Mater vel proximi agnati intra anni spatium computationis Calendarii emendati tutores petere negligentes iure successione priuandi, an vero undecim dies iis adhuc reliqui sint.* Posterius verisimiliter exinde affirmari posset; quia integer annus nondum elapsus; posse vero fieri tutoris petitionem ultimo die & momento anni. Communis enim DD. regula est: qui tenetur aliquid facere anno vel intra certum tempus, potest hoc agere in ultimo eius momento. *Ruin. conf. 221. Gabriel Concl. commun. lib. 6. de tutel. concl. I. n. 35.* Vicissim cum in favorem pupilli hæc emanauerit constitutio, & agnati pupillo de tutore non prospicientes

tes odiosi sint, concludi posset, illos iure suo, quod ex successione habent, priuandos esse hoc casu.

§. IX. Præter hæc circa *impuberum* iura consideranda venit *substitutio Pupillaris*, quando scilicet a Patre liberis impuberibus in potestate constitutis heres in illum casum, si liberi aut heredes non fuerint, aut si fuerint, durante pubertate decesserint substituitur. *t. t. I. de Pupil. Subst. Oldendorp. de Præscr. temp. p. 198.* Quia igitur substitutio illa ultra XIV. annum completum extendi hoc casu non potest, dubium inde oritur, quid iuris sit, si computatio annorum iuxta emendatum Calendarium instituat; Cum enim anno XI. dies subtracti, quæri potest, *an illi in computatione annorum pupillarum, substituto vel heredi, an vero pupillo noceant?* Priori casu expiraret substitutio, si v. c. pupillus natus esset præsentis anni ultimo Ianuarii, & peruenisset ad annum 1713. Februarii primum diem. Posteriori ad terminum iam memoratum XI. dies adiungendi forent. Tali vero ratione semper calculus ac computus annorum ciuili, vndecim dierum augmentum requireret vsque ad dimidium fere futuri Seculi. Momenta interim pro vtraque opinione ex priori §. VIII. perspicui possunt.

§. X. Relictis vero Impuberibus transimus ad *Minores eorumque restitutionem*. Tempus autem hic computari a momento in momentum, apud omnes in confesso est. vid. Hahnus *ad Wesenb. n. 3. Frantzk. de Minor. n. 4.* Hinc incipit Maiorenitas seu quadriennium a primo die anni XXVI. Quod si vero minor veniam ætatis impetrauit, tunc quadriennium iuxta *L. 5. C. de Minor.* currere incipit a die quo venia competentis iudici est intimata, Simon *diss. de Præscr. temp. th. 97.* Sic tamen, vt si forte statutum, 18. ætatis anno veniam ætatis largiatnr, tunc restitutio vsque ad finem anni 25. duret salua. Berlich. *decis. 6. B. Struv. Exerc. VIII. th. 64.* Disceptari vero nunc potest, *An minor præterlapso quadriennio iuxta computationem Calendarii noui gaudeat adhuc restitutione in integrum ob XI. illos dies non computatos?* Quibus negatiua arrideret, vrgere possent, in iure ciuili non ita stricte considerari Minoris ætatem, cum

An substitutio pupillaris expiret ultimo die ann. 14. computationis Calend. emendati.

De quadriennio restitutionis minorum.

ille pro Maiore XXV. annis iam reputetur, si modo agat annum XXV. Expresse enim in *L. 8. ff. de Mun. & honor.* constitutum esse, ut annus inchoatus habeatur pro pleno. *conf. l. 74. in f. ff. ad Sconf. Trebell.* Iuxta emendatum Calendarium quadriennium integrum esse præterlapsum, in conueniens vero imo molestum videri, semel rite computato tempore, sat largo annorū spatio, denuo illud velle, calculum subducendo, turbare decem dierum additione; Tam subtilem & auaram temporis in hoc casu computationem, tam contra iuris rationem esse videri, quam ipsa tota restitutio in integrum ex æquitate magis, quam stricti iuris ratione introducta sit. *vid. Marquard. Freherus orat. I. in 18. Natalem Friderici IV. Elect. Palatin.* Verum non desunt quæ occinere possunt affirmantes. Ingens deprehenditur fauor iuris erga minores. Inde vti orta dispositio *L. allegata 8. de laxiori temporis computatione*; quando de habilitate Minorum ad honores & officia, publica quæritur; ita idem fauor iubet, ut in restitutione Minorum strictissime computetur. *L. 3. ff. de Minor.* Præcisa illa de momento in momentum computato est e re minoris ergo debet ei prodesse, cum in eius fauorem introducta sit. *conf. Cyprian. Regner. ab Obsterga in censur. Belgic. ad dict. L. 3. §. 3.* Nam quæ expressis legibus in fauorem cuiusdam introducta sunt, illa in odium detorquere sinistra metamorphosi, iura abhorrent. *L. quod fauore 6. C. de LL. c. 61. de R. I. in 6.* Præterea habet illa minorum restitutio in integrum naturalem æquitatem patronam. *Wesenb. II. ad tit. f. de Minor. n. 2.* hinc & maxime sibi locum vindicat naturalis computatio de momento in momentum. *Robert. I. sent. Connan. 3. Comm. 12. n. 6. Hahn. ad Wesenb. h. t. n. 3.*

De quadriennio restitutio- nis Ecclesi- arum & alia- rum Vniuersi- tatum.

§. XI. Ceterum idem beneficium restitutionis indultum est Ecclesiis & aliis piis locis. *t. t. X. de restit. in integ. Rebus publicis L. 3. C. de Iur. Reipubl. & reliquis Vniuersitatibus. Berlich. P. 2. dec. 2. 26.* Imo etiam maioribus ob prægnantes causas *t. t. ff. Ex quib. caus. maior.* Feminis etiam maiorenibus, si partim in causis iudicialiis enorme damnum passa

ſæ v. c. præterlapſis fatalibus probationum, partim in non iudicialibus grauiter læſæ ſunt. vid. Iacobi diſſert. *de Reſtit. in Integ. mulier. cap. 2.* Dn. Schilter *Exerc. XI. tb. 1.* Quare eadem quæſtio in computando hoc quadriennio poteſt occurrere, ratione horum XI. dierum. Interim obſeruandum, quod in genere quadriennium in maioribus computetur a die ceſſantis abſentiæ, aut alterius impedimenti. *L. f. C. de temp. in Integ. reſtit.* item læſionis, vel contracti aut perfecti negotii, aut rei iudicatæ cuius reſciſſio petitur. *d. L. & cap. 1. X. de reſtit. in integr.* Quod idem obtinet in reſtitutione mulierum, Ciuitatum, Eccleſiarum reliquarumque Vniuerſitatum, Carpz. *in proceſſ. tit. 19. art. 7. n. 12.* Richt. *p. 2. dec. 71. n. 13.*

§. XII. Occaſione horum iurium minoribus competen- An Electorū
tium, anſa nobis naſcitur exſpatiandi in Jus publicum. In- filii nunc ci-
quiſitionis hic erit, an & circa *etatem Principum*, Calendarium, tius ſiant ma-
emendatum controuerſiam parere aptum ſit. Equidem iorennes.
quod attinet Filios Electorum, A. *Bulla artic. VII.* anno XVIII. eorum legitimam ætatem definit. Male vero Knichen. *de Sa-
xon. non prouoc. iur. cap. V. n. 42.* annum hoc caſu cœptum pro completo habet, quia refragantur clara verba Bul-
læ: *quam in Principe Electore decem & octo annos completos* [ſiue
vt Verſio Germanica habet, *auff achtzehn ganzer Jahre*)
cenſeri volumus. conf. Schutz. *Colleg. Iur. publ. Exerc. VII. tb. 16.*
lit. B. Limnæus *obſ. 19. ad A. B. tit. VII.* Exemplum illuſtre hu-
ius rei fuit in Domo Palatina, cum FRIDERICO IV. Electori,
duo tantum menſes, (vel *ſix ſemains* vt D. W. Auctor *des Memoi-
res de l' Elect. de l' Emper. p. 51.* habet) ad decimi octauæ anni
complementum reſtarent. Cum enim IOHANNES CASIMI-
RVS legalis tutor mortuus eſſet, RICHARDVS Comes Palatinus,
contendebat tutelam ad ſe deuolutam eſſe, contra quem con-
ſcriptis propterea orationibus elegantiffimis, obrinuiſſe Mar-
quardum Freherum, magis tamen ex conuiuentia, quam le-
gis diſpoſitione, iudicat Limnæus *ad A. B. obſ. 31.* Verum quid
hodie dicendum. *Annon Electorū filii citius ſunt Maiorennes*

Et annon ad complementum octodecim annorū dies XI. Veteris Calendarii necessarii erunt? Ita videtur. Nam modo euicimus ex mente legislatoris Caroli IV. tempus octodecim annorum computandum esse de momento in momentum. Ætas hæc Electorum adeo sancte obseruanda est, vt ne Imperatori quidem dispensandi & veniam ætatis dandi potestatem concedant. Dn. Thulemar. *de octovir. cap. fin. §. 9.* Abunde hoc testatur dispensatio *Ioachimo I. Marchioni Brandenburgico & sedecim annorum Principi, clō cccc xcix. data,* Ibi enim expresse cautum est, ne hoc quod iam in domo Marchica exigente publica Imperii salute factum, in exemplum postea traheretur. vid. Cernitius *in Descript. X. Elector Brandenburg. in vita Ioach. p. 48.* Econtrario vrgeri potest, menti A. Bullæ plene satisfieri, si anni iuxta computationem noui Calendarii completi sint. Ex obseruantia Imperii modicum, quod restat tempus, non requirere nouum tutorem. Dn. Thulemar. *l. c. §. 10.* ne forte ob paucorum Mensium defectum, nunc nouo Tutori aut Administratori & mox ipsi successori legitimo, homagium præstare subditi, necesse habeant. *conf. Fridenr. synopsis. de Tutel. Palat. p. 179.*

An Principes
citius fiant
maiores.

§. XI. Eadem lis de ætate reliquorum Principum Imperii nasci potest. Licet enim in nonnullis Domibus, vti *Anhaltina Brunswicensi & aliis,* vid. Spreng. *J. P. p. 427.* legitima ætas anno 18. vel 21. definita sit; illa tamen de momento in momentū computanda est. Schutz. *Colleg. Jur. Publ. Exerc. VII. 18. vel 21. th. 16. 6.* Myler ab Ehrenb. *de Tract. Imp. P. 1. c. 29. §. 6.* Limnæus *de J. P. L. 3. c. 7. n. 41.* Reliqui vero Principes intelliguntur demum maiores fieri iure communi, hoc est, completo XXV. ætatis anno, *conf. Dn. Alexandri Dissert. de Tutela matern. Princ. Imper. Cap. V. §. 2.* Cuius rei illustre exemplum occurrit in HEDWIGE SOPHIA, GEORGII WILELMI Electoris Brandenburgici gloriosiss. memoriæ filia, WILELMI VI. Landgrauii vidua, quæ regimen tutelamque omnium prouinciarum, vsque ad annum XXV. ætatis CAROLI hodierni Landgrauii, continuauit. vid. Autor (creditur Dn. *Bernhard Zech* Consil. Saxon.) *des Europais*

päiſchen Herolds p. 242. De Saxonis vero Principibus diſceptationis eſt, an 25. vel 21. anno completo maiorenes fiant, quod poſterius omnino aſſerendum eſſe perſuaſi ſumus, freti exemplis tum & rationibus. vid. Limm. de Iur. Pub. L. 3. c. 7. n. 65. Dn. Alexandr. laud. diſſ. loc. alleg. Interim manet generalis diſpoſitio, quod ſive per A. Bullam 18. ſive per Ius Saxonicum 21. ſive communi iure 25. anno maiorenes fiant Principes, tamen tempus illud de momento in momentū computetur, & ſic eadem cum priori quaſtio occurrat, *an iuxta Calendarium emendatum citius maiorenes fiant Principes noſtri?*

§. XV. Equidem poſſunt plura ratione perſonarum in medium proferri. Sic cum in criminibus, ante XIV. ætatis annum, pœnam ordinariam dictare non audeat cõmunis Schola Dd. vid. Vincent. Carocc. de Impub. & minori in delict. excuſando; inde non incommode queri poſſet, *an eiſmodi impuberi pœna ordinaria ob delictum forte ultimo die pubertatis iuxta calculum Calendarii Emendati adeptæ commiſſum, dictanda?* Verum quoniam non exacte hic anni conſiderantur, ſed dolus & calliditas, vid. Ziegler. Diſſ. de pœn. Impuber. cap. 2. hinc properamus ad Iura rerum. Amittuntur vero tam iura in re, quam ad rem, uſucapione vel præſcriptione. Quamvis vero in uſucapionibus computetur tempus ciuilitè, adeo ut ſufficiat poſtremi anni diem cœptum eſſe, l. 6. & 7. ff. de uſucap. vel ut Venuleius ait in l. 15. ff. de diuerſ. temp. præſcr. ſi minimo momento nouiſſimi diei res ſit poſſeſſa; Vereor tamen, ut eo ipſo lis de XI. diebus ſit ſublata. Cum enim notiſſimi iuris ſit, quod in immobilibus decennium inter præſentes, vicennium inter abſentes, ad uſucapionem requiratur; in poſterum quaſtionis erit; *An mobilem rem poſſidens per trienniū iuſto titulo, bona fide & reliquis requiſitis, uſucapione tutus ſit, ſi diebus decem poſt illud triennium deſuper uſucapienti lis moueatur?* Uſucapionem hoc caſu nondum dicendam eſſe completam ac perfectã, variæ rationes iubent. Uſucapio eſt enim a legiſlatore introducta, ut reſpectu veri priorisque domini, negligentia

An XI. dies al-
tarent com-
putationem
temporis uſu-
capionis.

E

eius

eius puniatur. Hinc Hugo de Roy *de eo quod iustum est. lib. 3. c. 3. § 4.* circa explicandam legum Ciuiliū æquitatem in constituendo vsucapionum iure, confugit ad potestatem puniendi fontes & negligentes, quæ imperantibus in Ciuitate conuenit. Pœnalia vero strictissime esse interpretanda, prudentes rerum Ciuiliū semper suaserunt. Odiosissimum præterea esse Vsucapionis ius, satis adstruit peritissimus interpretum Cuiacius *ad. l. 1. ff. de Vsucap.* ubi dicit, pugnare vsucapionem cum iure gentium, quod ea dominium inuito auferat, pugnare quoque cum æquitate naturali, etsi hoc fiat bono publico. Vnde dicendum videtur, quod nec nostro casu vsucapio perfecta sit, nisi vndecim dies veteris Calendarii adiiciantur. E contrario negari non potest, Vsucapionem ob salutem publicam esse inventam. Expedi enim reipublicæ, vt lites amputentur & dominia inter ciues sint certa. Ob tantum fauorem, utilitate publica satis rependitur damnum quod forte emergit. Primarius scopus legis de vsucapionibus haud quicquam est fontes punire, sed ne propter incerta & insuspensio manentia dominia ciuitas perturbetur. vid. Dn. Pufend. *de Iur. Nat. Lib. IV. c. XII. §. 6.* Grot. *de Iur. B. & P. L. 2. c. 4. §. 9.* Hinc cadere videntur quæ de vsucapionis odio supra allata, nec aliquid videtur ob stare, quo minus vsucapio annorum calendarii emendati calculo computatorum, pro plena sit habenda.

De stipulatione pœnæ intra annum nõ soluentis.

§. XV. Progredimur ad *Contractus*. Solenne hic est, ad difficiles ejus quod interest probationes declinandas, certam summam pœnæ loco stipulari vid. Dn. Stryk. *de Cautel. Contr. Sect. II. cap. 10. §. 9. & Sect. III. c. 7. §. 24.* Finge, Mercurinum Mercatorem Hamburgensem, Lipsiensi certam summam Berolini soluendam promississe in contractu inito Calendis Ianuarii anni instantis 1700. Contractui adiecta est pœna 200. Imperialium, si Mercurinus fidem eo anno non liberet. Præterlapso sine solutione anno quæstionis, Lipsiensis Mercator 2. vel 3. die Ianuarii 1701. petit pœnam. Quæritur *an illam soluere obstrictus sit Mercurinus?* Videtur quod sic. Tempus in stipulationem deductum effluxit iuxta emendatum Calendarium.

Mer-

Mercurinus non agnouit bonam fidem. Subtilitates iuris non attendi inter mercatores. Iudicari ibi secundum bonum & æquum. Lauterb. *Diss. de Iure in Curis Mercat. vsitat.* Interesse commerciorum, vt contractibus hisce constet suus vigor, sua certitudo. Verum contrarium suadent in hoc puncto contrahentium mens, quæ semper attendi debet. Conueniunt vero Dd. in eo, quod si quis promiserit dare hoc anno, non intelligatur de anno currenti a Natiuitate Christi, sed de anno emergenti a die contractæ stipulationis, & sic decurrente per integros duodecim menses. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 14. tit. 40. n. 20.* Accedit quod hic versetur in casu pœnali, contra quem in dubio sententiam ferendam esse, genius legislatoris prudentiæ iubet. Ergo dici posset, sufficere Mercurinum soluere pecuniam ante lapsum XI. dierum post Kalendaras 1701. Nam illæ ad annum solarem ciuilem citra dubium intentum, sufficiunt.

§. XVI. Inter contractus celebriorem locum sibi vendicat De Vsuris 19
mutuum, vtpote quod ob indigentiam humanam vsu præci- Febr. soluen-
pue frequentatur. Raro vero celebrari solet absque stipula- dis.
tione certarum vsurarum. vid. Dn. Stryk. *de Caut. Contract. Sect.*
II. c. 1. §. 24. Quærere vero nunc lubet, quando soluenda sint *vsuræ*
quæ v. c. futuro anno 1700. die 19. 20. 21. & vsque ad finem Februarii,
præstandæ sunt? De hac quæstione Ratisbonnæ iam deliberatio-
nem incidisse, fide Hamburgensium Nouellarum retulimus
in §. 1. huius cap. Vbi simul mentio fit, nonnullos iudicasse,
quod illæ vsuræ, quarum terminus Dies 19. Februarii, nunc I.
Martii, & sic cursu retrogrado in sequentibus, soluendæ essent.
Adiicit tamen Relator: de hac re vltiorem disquisitionem
certioremque sententiam expectari. Equidem de illo casu,
pro vt ibi formatus est, puto satis bene iudicatum fuisse, cum
nec creditor nec debitor sese inde prægrauatum esse, iuste con-
queri possit. Sed quid si *vsuræ non præcise in 22. aut 23. Februarii,*
sed tantum in vltimum Februarii diem stipulatæ sint? Hoc casu 18.
diem vltimum Februarii in futuro anno, vsurasque ibi sol-
uendas esse, probabile videtur.

Cum enim Anno Bis-sex-
E 2 tili

tili Februarius mensis vno die auctior fiat, & sic dubium fit an 28. vel 29. die vsuræ solvendæ, huic dubio occurrere voluisse videntur contrahentes, dum simpliciter vltimum diem elegerunt, qui præcise propterea considerandus est, quia in dubiis contractibus potissimum mens contrahentium respicienda, quod Mantica Cardin. *integro Tr. de tacit. & ambig. Conuent.* docet. E contrario regeritur: versari nos in quaestione de vsuris, materia omnibus iuribus odiosissima, quam propterea conueniat circumscribere. Durum esse, præcipitato tempore adstringere debitorem ad soluendas vsuras, cum spatium XI. dierum ipsi supersit. &c.

De Præscri-
ptione a-
ctionum præ-
toriarum an-
nali.

§. XVII. Properamus ad *Præscriptiones actionum*. Diuisæ autem fuere hæ Actiones in *Ciuiles & Prætorias*. Hæ iuri Prætorio originem suam debent, §. 3. *Inst. de perpet. & temp. action.* Quare vero introductæ fuerint hæ prætorias actiones in Remp. Romanam, fusius persequi non patitur instituti ratio, videatur Excell. Dn. Thomasi *Lib. de Nev. Iurispr. cap. VII. nev. 12. & 13.* vbi iudiciosissime annotata sunt quæ huc pertinent. Ciuiles actiones autem ex iure Ciuili inspecie sic dicto originem trahunt. *alleg. §. 3. I. & ib. Frantz. in Comm.* Harum actionum vti diuersa origo, ita etiam diuersa indoles. Ciuiles ex natura sua quasi perpetuæ hoc est, XX annos & ultra durant, Prætorias vero temporales sunt. Exemplo nobis sit Actio iniuriarum æstimatoria. Hæc per L. 5. C. *de iniur.* anno expirat, Gail. *lib. 2. obs. 105.* Quæritur vero, an Pomponius iniuriam passus v. c. XXII. Februarii hoc anno, possit instituere hanc æstimatoriam iniuriarum actionem I. Martii 1700. Negatiua exinde colligi posse videtur, quia huic actioni annus est definitus. Annus vero præterit iuxta emendatum Calendarium. Esse cum hoc tempore ita comparatum, ut si spatium illud agendi legibus definitum semel elapsum sit, nullum auxilium supersit, quia negotiis ciuilibus hæc tempora quasi viuendi & moriendi momentum constituunt, vti colligere est ex L. 3. C. *de temp. Appell. L. 1. §. 1. C. de anal. præscript. L. 3. §. 1. ff. quæ in fraud. Credit.* Præterea actiones iniuriarum instituere, esse rem viro honesto imo Christiano indignissimam, & sic nul-

nullo favore dignam, hinc interesse publice ut quam arctissimo spatio ea actio includatur. conf. H. Grot. *de I. B. & P. L. 2. c. 20. n. 10.* Vicissim audiendum esse instituentem actionem iniuriarum persuadent, quod integer annus sit præscriptus: Anno futuro vero ad eius dierum completum numerum XI. dies deesse. Quamdiu igitur illi non sunt præterlapsi, non videtur annus a Præatore assignatus præterisse: negandum esse, quod actiones iniuriarum sint turpes aut viro honesto indignæ, cum ratione circumstantiarum pro damno resarciendo possint institui, vid. Magnif. Dn. Pro-Rect. Bodini *Dissert. elegantiss. de abusu estimat. & moderat. iniuriar. §. 9. & 10.*

§. XVIII. Eadem quæstiones occurrere in posterum possunt circa reliquas *Actiones Prætorias* earumque præscriptionem. Imo nec de actionibus *Civilibus* aliter iudicandum erit. Ex innumeris exemplis per omnia temporum spatia deductis a Dn. Strykio *in calce Tract. de Action. Oldendorp. tr. de Præscript. D. Simone Diff. de Præscript. temp.* placet pauca eligere, initium faciendo a tempore *anni*. Cum Romanorum seruis comparari in nonnullis homines proprios nonnullorum locorum, in aprico est. vid. Mev. *in tr. von Zustand und Abforderung der Bauers- Leute. & in Comm. ad Ins Lubec. L. 1. sect. 3. art. 3.* Eadem autem conditione in Palatinatu censentur *Wildfangii*, hoc est, domino & certa societate civili carentes, hincque instar ferarum capti. conf. Illustr. Dn. de Rhetz. *in Medit. ad Inst. diff. 4. §. 14.* Fiunt vero *Wildfangii*, si eo loco, ubi Elector Palatinus ius homines proprios faciendi habet, fixam fortunarum sedem figant, nec *anni spatio* a quopiam Domino vindicentur. Burgoldenf. (Oldenburger) *alias in notit. rer. Germ. Imp. P. 1. disc. 28. p. 464.* Quæritur nunc, quid iuris sit, si Dominus vindicet hominem suum proprium in Palatinatu commorantem a die 1. Februarii anni 1700. vsque ad diem 2 vel 3. Martii anni 1701. Huic Domino adhuc ius esse vindicandi saluum exinde colligitur, quod Priuilegium Palatini mentionem faciat integri anni, iam vero illum non esse præterlapsum, quia XI. dies restant. Priuilegium ratione tertii esse stricte intelli-

De VVildfangii in Palatinatu intra annum non vindicatis a domino.

gendum. Carpz. *P. 2. D. 113. n. 13.* maxime si in præiudicium vicinorum vergat. Fuisse vero vicinis hoc priuilegium Wildfangiatus admodum graue, facile diiudicare licet ex Bello, quod 1666 propterea Moguntinus & reliqui vicini intulerunt Palatino, quodque vix Regum Gallia & Suecia interuentu Heilbrunnæ solenni laudo, opera *Honorati Courtini & Davidis Meuii* confecto, sopiri potuit. vid. *Burgold. loc. cit.* Ast pro Palatino vindicationi sui Wildfangii intercedenti militat, quod annus sit elapsus iuxta emendatum Calendarium. Tenorem Priuilegii requirere tantum, vt Wildfangius intra annum non habeat Dominum persequentem. Quia igitur hoc tempus completum, Dominum suæ negligentia adscribere debere, quod non prius vindicauerit.

An vndecim dies computandi sint in reliquarum Actionum præscriptione?

§. XIX. Ne prolixi nimis simus, vela contrahenda sunt. Quare breuiter dicimus, per totam præscriptionum materiam, tempus completum v. *Balb. de Præscript. P. 3. qu. 6. n. 6. per L. in omnibus. ff. de A. & O. desiderantiem*, quæstionem sese diffundere, *An secundum Calendarium vetus an vero iuxta Calendarium emendatum anni numerandi sint.* Priori casu vsque ad dimidium fere sæculi futuri semper in computatione adiiciendi forent XI. dies, nec posset dici huic iuri antea plene præscriptum esse. Etenim notum est, quod actiones Ecclesiis, Monasteriis, Orphanotrophiis, Hospitalibus, Academiis, Scholis aliisque piis locis de prædiis & seruitutibus competentes, xl. annorum spatium demum præscribantur. *Auth. Quas Actiones. C. de SS. Eccl. c. 6. Nov. 131.* Ergo non deerunt forte, qui existimabunt, ad præsciendendas lites ex hac re orituras, conducere Constitutionem Principum definientem, an dies xi hi computandi sint, nec ne. Optandum hoc eo vehementius, quo magis laborat, imo pene suffocata est alias multitudine controuersiarum Iurisprudentia Germanica, vid. *Dn. Strykii elegantissimam Præfationem ad B. Brunnemanni Repit. Paratit. Wesenb. Edit. nouiss.* Hinc non potest non desiderari, vt omnes illæ controuersia in quibus enodandis Dd. anxie sese sæpius torquent, ad exemplum Iustinia-

stiniani *antiqui iuris altercationes sapientis*, §. 3. *Inst. de Libertin.*
 principali authenticaque autoritate aliquando decidantur.

§. XX. Restant adhuc præscriptiones *actionum Criminalium*, De Præscript.
 quo pensitemus, an in huius temporis spatio lege præfinito Criminum,
 ad excludendam pœnam, secundum vetus, an emendatum,
 Calendarium computus instituendus sit? Exemplo sint deli-
 cta carnis vt stuprum, adulterium. Hæc *quinquennio* præscri-
 buntur, ita vt omnis cesset accusatio ac pœna *L. 29. §. 6. ad L. Jul.*
de Adult. Prosp. Farinac. *in Prax. Crimin. tom. 1. qv. 10. n. 11.* Ta-
 bor. *Racemat. Crimin. 1. n. 73.* Carpz. *Prax. Crim. p. 2. qu. 59. n. 20.*
 & *qv. 62. n. 68.* Dn. Stryk *Diff. de Præscript. Crimin.* Esto vero
 nunc casus: Messalina adulterium commisit 1. Febr. anni
 1699. Anno 1704. 2 vel 3. Februarii denunciatur iudici adul-
 terium, quæritur an sit præscriptum? Videtur quod non. An-
 num vltimum quidem inceptum esse, sed non completum, cum
 vndecim dies desint. A Lege vero annos completos requiri,
 hoc est vt tempus non ciuilitè, sed naturaliter computetur,
 probat Lauterbach. *Disp. de Præscript. Crim. tb. 19.* Hinc in ter-
 mino plurium annorum, vltimum annum inceptum non ha-
 beri pro completo, fusius asserit Flamin. Paris. *de Resign. benefic.*
L. 12. qv. 8. n. 27. Esse præscriptionem criminum præterea odio-
 sam, cum vix a violatione præcepti iuris naturalis, facinorosos
 esse puniendos, absolui possit. Interesse Reipubl. ne delicta
 maneant impunita. *L. 13. pr. de Offic. Præs.* Quare strictissime ter-
 minum quinquennii sat breuem alias sumendum, ita vt si vni-
 cus dies absit, adulterium non possit dici præscriptum. E con-
 trario Messalinam in nostro casu præscriptione tutam esse, non
 leuiore sunt rationes: Doctores legibus nixos vno ore
 affirmare, elapso tempore vicennii vel quinquennii, delin-
 quentes omnino absolvendos esse ab omni inquisitione & pœ-
 na delicti. Thesaur. *Decis. 208. in f. Peregrin. de Jure Fisci lib. 6.*
tit. 8. n. 43. Quod in tantum valet, vt Iudex post hoc tempus de-
 linquentem præscriptionem probantem nihilominus puniens,
 eodem pœnæ genere afficiendus sit. Jordan. *Elucubr. diuers. lib.*
14. tit. 24. n. 358. ap. Antonell. de Leg. temp. L. 2. c. 82. n. 1. 2. Cessare
 præ

Præterea illa, quæ de odio præscriptionum antea allata. Præscriptionem enim non in eum finem inuentâ esse, vt delicta maneant impunita, sed potius, ne propter summam factorum incertitudinem, ex temporis diuturnitate prouenientem, innocentes, in quos suspicio criminis alicuius cadit, indebita afficiantur pœna, aut beneficio defensionis priuentur, quod & ipsum post longum temporis lapsum, propter interitum probationum, admodum difficile redditur. conf. Dn. Thomaf. *Diff. de præscript. Bigamia* §. 4. Ergo summo fauore etiam nostro casu esse dignâ præscriptionem quinquennii, cui pauci dies veteris Calendarii non præiudicare debeant. Equidem lapsum temporis esse affectionem entis physici, sed ex voluntate legislatoris producere effectum moralem. Grotius *de J. B. & P. L.* 2. 4. §. 6. Cum igitur Principes anno 1700. XI dies abesse iusserint, eo ipso tacite colligi, quod tamen pro completo anno Ciuili habere velint.

De nundinis
incidentibus
in hos XI. dies
iectos

§. XXI. Vltimo loco solliciti erimus de *Nundinis*, methodum Tribonianam secuti *in ff.* cum & ibi vltimo loco tractentur. *Quærimus nunc, quid iuris in Nundinis Mense Februario a die XVIII. usque XXVIII. hætenus celebrari in Imperio solitis?* Ne vero nos frustra sollicitos esse circa hoc negotium quis putet, per saturam quasi notabimus locos. Die XIX. Februarii Calendarii hætenus recepti nundinæ zu Dresden / Eilenburg / Borna / Schkolen / Osterfeld / Bayreuth / Tenstädt / Leutmeritz / Pilsben / Magdeburg / Stolpen / Bischoffswerda. Die XX. Weisensfels. Mergenthal / Bistritz / Die XX. Hilpershausen / Weiversheim / Cassel / Breitenbrun / Viehmarckt zu Bremen / Die XXII. Paderborn / Höxter / Franckenberg / Gark / Greiffenberg / Greiffenhagen / Lauen / Passwalck / D. XXIII. Vieh- und Rosmarckt zu Stargard / D. XXIV. zu Ehrudim. D. XXV. zu Apenburg / KleinAmberg / Neu-Brandenburg / Callis / Franckfurt an der Oder / Warburg / Dessau. D. XXVI. Zwickau / Torgau / Graudenz / Ursel / Jolitz / D. XXVII. Eisenach / Bardewick / D. XXIIIX.

D. XXIX. zu Grillendorff und Melsungen. sc. Quibus igitur diebus hæ nundinæ in Ciuitatibus celebrandæ sint, dubium est si enim prorogandas dixeris Nundinas, concurrent cum aliis, quæ de damno inde oriundo conquerentur.

§. XXII. Promissi nostri memores volumus nunc quædam *de De Vasallo* *Controuersis Feudalibus* huc quadrantibus delibare; breuiter *decedente* *ante Martiū.* men pro institui ratione. Illud igitur quod in præsentino detinebit, sunt *fructus ultimi Anni.* Si enim vasallus decessit sine herede masculino, & sic contingat feudum ad dominum reuerti; quæritur, *annon filia fructus ultimi anni lucretur?* In iure beneficarios nexus complectente sat claris verbis illa quæstio decisa. Scilicet in §. *His consequenter. 2. F. 28.* distinguitur, an vasallus decesserit ante Martium, an vero post Kalendas Martii vsq; ad Augustum. *Priori casu,* omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes ad dominum; posteriori ad heredes Vasalli pertinere, sancitur. Enim vero quo minus hæc decisio citra controuersiam ad Vasallum forte decedentem 1700. anno applicari posset, XI. dies subtracti in causa sunt. Quid enim si futuro anno vasallus moriatur 19. aut 20. Februarii Cal. vet. *antali casu heredes vel dominus fructus lucretur,* ambiguae disquisitionis est. Pro heredibus militat computatio vetus, pro domino emendatus calculus. Scilicet diuiditur annus totus in duas partes æquales, cuius vna medietas quæ VI. Menses, a Mense Septembri vsque ad Martium exclusiue, Domino vel Agnatis; Altera quæ etiam sex Menses a Mense Martio vsque ad Augustum inclusiue complectitur, filiabus vasalli tribuitur. B. Dn. Carpzov. *Iurispr. For. P. 3. C. 32. def. 1. n. 5.* conf. Richt. *Decis. 60. n. 7.* Hartm. *Pistor. P. 1. Q. 24.* Quare in illis locis vbi non aliter dispositum, vti in Marchia, Saxonia, vid. Dn. Stryk. *in Exam. Jur. Feud. Cap. XV. qu. 14.* dici posset, quod omnino nouus computus non debeat præiudicare filiabus defuncti Vasalli, quia illa diuisio anni feudalis absurda nõ est, vti putant Cuiacius & Wesenbecius ap. Carpzouium *loc. alleg. conf. B. Struuius Syn. sag. Jur. Feud. Cap. XV. th. 16.*

F

§. XXIII. Feu-

De feudo in-
tra annum
revocando.

§. XXIII. Feudum alienatum in agnatos remotiores, posse reuocari per proximiores agnatos *intra annum*, clari iuris est in *s. Titius filios* §. 2. *F. 26. Balb. de Prescript. P. 4. qu. 12. n. 19. Antonell. de Legal. temp. Lib. 2. C. 26. n. 2. Gabriel. comm. concl. lib. 3. tit. de Jur. Emphyt. concl. 1. n. 10. Quid vero si Agnatus a 1. Februario A. 1700. usque 1. Feb. 1701. taceret, an adhuc reuocanti XI. dies superessent? Affirmatiua probatur, quod integer annus sit indultus. In omni vero dispositione statuti, si mentio fiat anni, integer & completus intelligitur. Stephan. Gratian. *discept. for. c. 946. n. 31.* quia annus non est in rerum natura, si non est perfectus. *Surd. decis. 178. n. 12. Vrsell. concl. 116. n. 9.* Futurus vero annus non potest dici integer, quia XI. dies subtracti. Negatiua suadent contra, quod annus futurus Principum auctoritate aliquot dierum deminutione passus sit, igitur ipsorum voluntate pro pleno anno habendum esse, & sic gaudere debere omnibus effectibus, qui alias legali anno tribuuntur. Esse illum iam præterlapsum, hinc possessoribus ius semel quæsitum esse, hoc sine iniuria ob paucos dies veteri computatione reliquos non posse excidere.*

De computo
anni Saxonici

§. XXIV. Deuoluimur tandem ad *Annum Saxonicum*. Notum vero est, quod ille annus eatenus ab anno civili discrepet, quatenus *VI. septimanis & tribus diebus* eundem superat *Gloss. Weichbild. artic. 4. verbo Jahr und Tag / Rauchar. P. 2. qu. 24. n. 34. Carpz. P. 2. C. 3. d. 5.* Quæstio inde nascitur, *An in futuro anno spatium hoc Saxonicum (vulgo Sächsische Frist) alicui præscriptum, debeat computari cum aut absque XI. diebus Calendario subtractis?* Posterius persuadent rationes sequentes: Præter ius commune Jure Saxonico sat laxamenti indultum esse, superadditis 6. septimanis & 3. diebus, ut adeo pro iusto ac competenti interuallo temporis haberi debeat. Hinc nil sufficere quod hac vice XI. dies non computentur. Nam potissimum hoc spatium concessum esse, ne propter varias annorum computationes in iure communi vsitatas, error oriatur. *Petr. Heigius Qu. Illustr. P. 1. qu. 16. n. 30.* Hanc igitur seriem non debere turbare veteris Calendarii XI. dies. Ast XI. dies supra terminum Saxonicum, futuro tempore indulgendos esse, alii forte evincunt

cent, propterea, quod Leges Saxonicae plenissimo tempore voluerint consulere hoc spatio. Non posse vero plenum tempus vocari, cui deficiunt aliquot dies. Annum proprie ac stricte loquendo non esse, qui suis certis ac definitis diebus non constat *L. 42. de V. O.* Principis voluntatem pro ratione quidem esse in tempore legis definiendo, *Zaf. in L. 20. ff. de LL.* Postquam vero expressis legibus terminus ille integer est sanctus, non potest nisi expressis legibus iterum abrogari aut decurtari.

CAPVT III.

Æquilibrium harum controuersiarum sistens.

§. I.

HÆ sunt potiores Controuersia, quas in priori Capite in utramque partem ventilare nobis placuit. Equidem potuissimus nullo negotio ampliore catalogum ex omnium iurium classibus pertexere; sed putauimus sufficere illas pro instituti ratione. Fatemur casus esse fictos, tamen qui occurrere in posterum poterunt, si non ubique, tamen alicubi. Nec veremur obiectionem ex *L. 3. 4. 5. & 6. ff. de LL.* quasi iura tantum constitui oporteat in his quæ *ut plurimum* accidunt, non quæ *ex inopinato*. Nam leges illæ hoc tantum volunt, rationem constituendi iuris, non desumendam esse ex iis quæ raro, sed quæ regulariter fiunt, *conf. l. 10. ff. de LL. & Dn. Stryk. ad Inst. de Rer. Div. §. 22. p. 135.* Alias videmus sapius iura constituere de iis quæ rarissime fiunt, veluti de Insula in mari nata *§. 22. Inst. de R. D. de partu quinquagenaria. L. 12. C. de legit. hered. de superfætatione. l. 3. ff. si pars. hered. pet. vid. Excell. Dn. Wildvogelii Dissert. de his quæ raro fiunt.* Io. a Sande *ad L. 64. ff. de R. I.* Hinc multa relicta sunt Prudentum interpretationi. Neque enim leges ita scribi posse, ut omnes casus, qui quandoque inciderint, comprehendantur, vere iudicat Iulianus *in L. 10. ff. de LL.* Quia igitur non omnes articuli sigillatim possunt comprehendi sub lege vnum vel alterum introducente, bona occasio est, ad si-

Quatenus in iure circa rariores casus disponatur.

milia procedendi, ac cetera quæ tendunt ad eandem vtilitatem vel interpretatione, vel certe iurisdictione supplendi; vti ex prudentiæ legislatoriæ penetralibus in L. 10. 11. 12. ff. de LL. ratiocinantur *Iulianus & Vlpianus*. Quare bonam illam occasionem etiam nunc arripiemus, præsentis casus interpretatione pro facultate suppleturi. Quod si vero rem acuti non tetigerimus, speramus, Lectorem veniam daturum hominibus, in difficili legum studio communi humanitatis legi, hoc est, procliuitati ad errores, æque cum ipso obnoxiiis.

De Principum
potestate cir-
ca decisiones
harum quæst.

§. II. Ab initio quidem dici poterat, dependere decisionem harum quæstionum a cuiusvis Status arbitrio. Huic enim cum potestas legislatoria competat, non potest non determinatio temporis eidem simul relinqui. Nam omnes leges annales sunt positivæ, hoc est, pro lubitu legislatoris mutationi ac correctioni obnoxiiæ. conf. Dn. Pufendorff. de I. N. & G. L. IV. c. XII. §. 7. Inde vero clarissime euincitur, in Principum nostrorum potestate esse, an XI. dies in posterum in quæstionibus allatis obseruandas velint an non. Verum & his æquilibrium vtendum, ne uni tempus ampliantes, alteri in iure quæsito præiudicium faciant, contra L. *Nec auus. 4. C. de emancip. lib.* Notanter vero dico *Principum*, non *Principis*, indigitaturus eo ipso, citra mutuas pactiones correspondentiasque vicinorum Principum, rem isthanc multis difficultatibus præpeditam fore. Quamuis enim, si a Principe in territorio suo vñdecim dies in præscriptione Actionum aut admissi, aut reprobatif sint, quoad subditos parendi lege obstrictos, nulla adfit difficultas, modo, vti dictum, turbatio quæsitif iuris, quantum possibile, impediatur: Sat intricata tamen disceptatio foret, si inter diuersorum Statuum subditos quæstio occurreret, vbi vix admittendum videtur, quod Princeps sua dispositione exteris Præiudicium inferre queat. Quod si enim v.g. in Electoratu Brandenburgico statueretur, hos XI. dies veteris Calendarii in præscriptione non amplius attendendos computandosue esse, in Saxoniciis vero terris contrarium sancitum esset; facile

facile inde litibus ac repressaliis ansa dari posset. Nam si cui Saxonico in Marchia debitum petenti opponeretur præscriptio, hic vero vrgeret sibi XI. dies restare ex iure communi, debitor Marchic9 vero replicaret, aliud in Marchia nunc receptum esse; dubium maneret, an repellendus an vero audiendus sit, sicq; res eo potissimum rediret, quatenus statuta vnius loci vel territorii afficiant subditos alterius. De qua re vid. Per-Illustr. Dn. Cancell. Baro de Frisen *Diss. de Iur. Princip. extr. territor. Cap. 3.* Conf. Peschwitz. *Diss. de Iur. Repressal.*

§. III. Non minor difficultas premit alteram opinionem statuentium, quod XI. dies in omnibus computationibus indistincte sint adhibendi. Cui sententiæ suffragari percepimus placita Ratisbonnensia, quæ eo collimant, vt obligationes, v-
furæ, capitalia 19. 20. 21. Februarii styl. vet. solvenda, 1. 2. vel 3. Martii & sic consequenter, exigibilia sint. Idem etiam ex *Dania* relatum est, quod scilicet ibi termini obligationum & Chirographorum incidentes in X. Iunii & XI. Decemb. sint prorogati ad 20. Iunii & 21. Decemb. Ast vero an hæc dispositio ad omnes obuientes casus, citra expressum Superioris mandatum, quadret, valde dubito. Equidem in debitis ordinariis (vbi Creditori tale modicum tempus, vti spatium decem dierum vocat Paulus in *L. Promissor 21. ff. de Constit. pec. obesse nequit*) soluendis, retineri potest, computatio quæ Ratisbonnæ placuisse dicitur, vt scilicet tot dies addantur, quod eieci. Nam in genere si dies adiectus sit, hoc in fauorem debitoris factum est. *L. Eum, qui Calendis. 41. §. 1. ff. de V. O. l. 17. ff. R. I.*

De opinione illorum qui XI dies adiciendos putant.

§. IV. Verum longe aliud dicendum videtur, vbi mora paucorum dierum debitori indultorum nocere potest creditori, quale quidem contingit in Cambiis ad certum diem restrictis, & quidem talem, qui simul in nundinas incidit. Sic dubitandum ratione facti non est, plura Cambia in Nundinis Lipsiensibus autumnalibus Anno 1699. contracta fuisse sequenti modo: *Auff künfftige Leipzig*

Difficultas ostenditur in Cambiis ad nundinas anticipatas destinatis.

ziger Michäls-Messe anno 1700, zahle ich auff diesen meinen sola Wechsel Brieff an Meviū oder Commiss die Summa von 100 Thlr. *valuta* von demselben. Vel etiam sequenti modo: den 8. Octobr. Anno 1700. zahle ich auff diesen meinen sola Wechsel-Brieff an Titiū oder Commiss die Summa von 2000. Thlr. den Wehrt von ihm vergnüget. Leipzig den 4. October 1699. Cum vero Nundinæ autumnales Lipsiensium instanti anno 1700. per XI. dies anticipentur, quæritur, an debitor Cambium in anticipatis Nundinis, an vero vndecim diebus postea elapsis soluere teneatur? Sane ex hypothesi in §. *preced.* adducta, posterius omnino dicendum. Sed quantum incommodi inde sentiret creditor in propatulo est, ytpote qui pecuniam in nundinis iterum impendere nequiret. Quod si dices, aliam rationem esse cambii feriarum die auff Messen gerichtet seyn/ aliam platearum, quæ etiam intra Nundinas soluenda; In priori casu non respectum haberi ad diem mensis, sed ad tempus nundinale quandocunque illæ inciderint, vnde in vsuris cambialibus so von Messen zu Messen lauffen respectus non habetur, an nundinæ hoc anno citius an serius redeant, sed ad ipsas nundinas attenditur, vt ibi iterum pecunia impendi possit. Quæ sententia mihi non displicet, & omnino retineri potest. Sed remanet ita dubium de posteriori, vbi non ad nundinas, sed ad certum mensis diem in nundinas tamen incidentem directum est cambium. Hic sane dies sine dubio in gratiam Creditoris statuta, vt pecuniam eo tempore iterum impendere possit; Quod si vero vndecim dies debitori indulgerentur, commodo obligationis sine dubio priuaretur.

Diuerfitas
Cambii feriarum
& platearum.

Inquiritur an
ex iure com-
muni aut ci-
uili possint hæ
controuersie
decidi.

§. V. Cum itaque hætenus authentica autoritate nil certi de hac re constitutum sit; ac fieri vix possit, vt indistincte XI. dies veteris Calendarii addantur novæ computationi, quia sic circuli temporum vsq; ad annū XXX. vel XL. futuri seculi turbarentur; sicuti exemplo demonstraui C. 2. §. 19. Hinc periculum facturus sum, annon ex fontibus iuris Romani, subsidia vel saltim adminicula quædam huic negotio inseruientia, deriuari possint. Enim vero quod attinet computationem *anni Romani*

ni

ni iuridici obseruandum est, quod computatio apud Romanos diuersimode sese habuerit. Primum enim annus iuridicus in continuum & utilem diuisus fuit. Cuiac. lib. 2. obs. 18. In illo omnes dies currunt, nec ullus est qui non connumeratur. Duaren. ad tit. C. de temp. in integr. restit. In hoc autem computantur dies utiles, hoc est vbi experiundi potestas est. L. 1. l. 6. §. f. ff. que in fraud. cred. vel: vbi nullum impedimentum ex parte Actoris, Rei & iudicis est. Donell. Com. Iur. Ciu. Lib. 16. c. 8. Secunda anni distinctio fuit in naturalem & civilem. In illo temporis a momento sui cursus naturalis vsque ad vltimum momentum siue punctum horæ, computatio facta est L. 3. §. 3. ff. de minor. In hoc ciuilitate computatur, ita vt qui ad extremum anni diem peruenisset, annum absoluisset. L. anniculus 134. ff. de V. S.

§. VI. Enim vero si in genuinam huius computationis diuersæ indolem penitus paulo penetremus, videmur nobis haud transuersum vnguem a veritate aberrare, si dicamus, odium ac fauorem negotiorum ciuiliū, huius rei causas extitisse. Hinc Felinus in in c. 26. X. de offic. & potest. iud. regulam format. Quum de odio finiēdo agitur, prefixum in legibus tempus absolute positum continuum presumitur: Quando vero de fauore ampliando, tum tempus adiunctum intelligitur utile. vid. Roman. Conf. 236. num. 7. Costal. ad L. 8. ff. de his qui not. infam. ac fauoris odii que hic in primis rationem habendam esse, suadet Surdus dec. 189. n. 1. Idem vero aximoa, de computatione anni naturalis ac ciuilibus stabiliunt Nicasius ad pr. Inst. de usucap. n. 13. & Costal. ad l. 3. §. 3. de minor. asserentes, quod dies incepti pro completis ac ciuilibus habeantur, quoties negotium utile est ac fauorabile, quoties vero odiosum, toties vltimum horæ momentum requiri ad complementum actus. Quamuis vero Hahnio ad Wesenb. tit. de Minor. n. 4. hæc ratio cæci Nicasii itidem cæca videatur, tamen eius rationes non tanti sunt, vt aliquem ab hac opinione dimoveant.

§. VII. Confirmat enim nos insuper in opinione hac, (quod scilicet Ius Romanum secundum fauorem aut odium negotiorum, diuersa computatione vtatur;) elegans exemplum diosa.

De fauorabilibus ac odiosis in Iure Romano.

Diuersitas computationis ob fauorabilia & odiosa.

plum *de die intercalari* cuius mentio fit in L. 98. ff. de Verb. Signif. Computatur enim hic dies adiectitius cum Sexto Calendar. Martii tantum pro vno die. vid. Alciatus, Brechæus, Fornerius in *Annot. ad h. L.* Hinc etiam dies intercalaris in anno bissextili saltem pro momento habetur; nec Sextus Calendarum præteriisse censetur, antequam totum biduum sit consumtum, i. e. totus bis sextus tam prior quam posterior præteriit. Goedd. in *Com. de V. S. ad d. L. n. 9.* Quare effectu Iuris *Mensis intercalaris* constat ex diebus *viginti octo. d. L. §. 2.* Caue vero hoc putes intelligendum, quasi ex rei veritate siue naturaliter intercalaris mensis haberet dies 28. Nam respectu habito ad cursum solis, omnino 29. dies complectitur. Verum fictione Iuris ciuilis habetur pro nullo die. Cum qua dispositione in hac parte conspirat Ius Canonum in *cap. 14. X. de Verb. Signif.* Hinc *Bissexto* siue *intercalari die* natus, anno, quo intercalatum non est, sextum Calendas Martii suum natalem diem habet *d. l. 98. pr. vid. Wissenbach. in Comm. ad h. l. 98.*

Dies intercalaris pro favore aut odio iam omittitur iam numeratur.

§. VIII. Quamuis itaq; *dies intercalaris* in Februario Iure Romano computatus non fuerit; nihilominus tamen deprehendimus pro varia negotiorum figura ex favore ac odio atus resultante, recessum fuisse a priori computatione. Quid *favorabilius* in Iure quam libertatis recuperatio, & quid *odiosius* quam constitutiones de seruitute vid. DD. *ad tit. Inst. de L. Fus. Canin. toll.* Igitur in L. 4. §. 5. ff. de Stat. liber. biduum non reputatur pro vno die. Vin causam? Favor libertatis. Ponamus ex *alleg. L. 4. Stichus si heredi meo anno seruerit, liber esto.* Quid si conditio hæc incidat in annum bissextilem? qualis nam annus intelligitur, vt conditioni adiectæ satisfecerit, an communis constans 365. diebus, an vero intercalaris constans diebus 366.? Respondeo Stichus conditioni satisfecit, si heredi seruerit per 365. dies, conf. Dionys. Gothof. *ad d. l. 4. §. 5. lit. 1.* Quæ Iure Romano non otiosa fuit controuersia, cum contingere potuerit, seruum heredem institutum fuisse, si tempore mortis liber fuerit: Hæc conditio pro impleta habenda fuisset si

si forte testator *die intercalari* mortuus fuisset. Præterea computationem iuris Romani de intercalari die non numerando, putat Glossa Iuris Canon. *in cap. 14. X. de Verb. Sign.* locum non habere *in pœnalibus*, vtpote *odiosis*, quæ potius sint restringenda quam extendenda & amplianda *cap. odia. 15. de R. I. in 6.* Quare hanc decisionem communi DD. calculo approbatam videmus. Magis placet inquit Antonellus *de temp. leg. al. lib. 4. c. 1.* (postquam Aretini opinionem reiecisset) aliorum distinctio, videlicet quod in *favorabilibus*, dies cœpta habeatur pro completa, non autem in *odiosis*, prout conspirant Bellon. *de iis quæ in continenti fiunt. l. 1. c. 94. n. 20.* & DD. communiter in *L. 3. §. minorem ff. de minor. Grat. Discept. For. c. 161. n. 27.* Idque in *mensibus* etiam procedere, asserunt Balb. *de Præser. 3. p. 6. pr. qu. 1. n. 11. Fenut. de moment. c. 30. n. 10.*

§. IX. Cum igitur ius Romanum' computauerit tempus in iudicium pro vt in negotio favore vel odio digno locum inuenit; quid prohibet quo minus ductum eius secuti, iuxta *l. 13. ff. de LL. accipiamus bonam occasionem, & cum l. 12. ff. eod. ad similia*, h. e. casus præsentis, procedamus. Tali vero ratione ante omnia inquirendum nobis esset, quid favorabile quid odiosum sit in iure communi. Ast heic sentio inextricabili fere labyrintho memet commisisse. Constat enim quam acute aliquando hoc ventilatum, & quam sapienter abusus huius rei detecti sint. *Favorabilia esse amplianda, odiosa restringenda*, brocardicum Iuris Canonici est in *C. odia 15. de R. I. in 6.* quod hæctenus in omnium ore, paucorum intellectu fuit, instar cerei nasi modo in hunc, modo in alium sensum flexum ac distortum. Quare vt dicam quid sentiam, puto *favorabilia* ac *odiosa* non in Interpretum cerebro, sed in ipsis Legibus earum uerationibus, & ex intentione Legislatoris querenda esse, extra quarum pomeria terminos favorabilium producere, esse pernitiöse errare.

§. X. Cum vero, vti antea dictum, vix favor iuris ostendi possit, qui non aliquid odii contineat, inde in determinan-

Applicatur
computatio
Iur. Rom. ad
præsentis
quæstiones.

Regulæ de
causa fauorabili & odio.
1a.

nanda hac materia, vti alias quoque moris est, a potiori facienda determinatio, quam sequenti modo exponere lubet: Quoties primaria Legislatoris intentio commodum vnius respicit, cuius intuitu legem tulit; toties hoc favorabile est, licet per consequentiam alterius incommodum concurrat. Quoties vero lex intendit vindictam, seu pœnam facti commisi, aut onus, licet hoc ipso commodum alterius simul promoueat; toties hoc pro odioso reputandum. conf. Pufend. *de Iur. Nat. Gent. Lib. V. C. 12. §. 12. 13.* H. Grot. *de I. B. & P. L. II. c. 16. §. 10.*

Applicatur ad
Quæstiones
Cap. II.

§. XI. His regulis fundamenti loco suppositis iam dicendum existimo, in causis favorabilibus XI. hos dies non adiiiciendos, sed pro impletis reputandos esse, & sic ad diem emendati Calendarii negotium præcise restringendum esse. Per exempla hoc demonstrandum. *Ius Patronatus*, de quo dictum *Cap. II. §. 3.* vt hoc intra certos menses exerceatur, ad fauorem Ecclesiæ pertinet, vt eo citius ipsi de Ecclesiæ Ministro prospiciatur, nec animarum cura negligatur, hinc in casu ibi proposito puto esse decidendum, quod Patronus Calendis Martiis iuxta Calendarium emendatum comparentibus, ius vocandi pro illa vice amiserit. Nam sibi imputet, quod Ecclesiam tam diu pastore orbatam reliquerit. Nec obest, quod hæc res simul concernat odium Patroni, quod tanto tempore iuris sui negligens, eodem hac vice priuandus sit: præualeat enim vtilitas Ecclesiæ, in cuius fauorem iuris amissione priuatur Patronus.

De maioren-
nitate Princi-
dum comple-
pa absq; XI.
diebus.

§. XII. Quod *annos maiorenitatis* attinet; cum horum implementum fauorem manifestum contineat, quo Princeps prouincias suas regere, priuati vero reb9 suis superesse possint & a Curatorum administratione liberentur, inde non dubito, Principem Electoralem de quo dixi *cap. II. §. 12.* annum 18. compleuisse ad acceptandum regimen Prouinciarum his XI. diebus detractis. Idem dicendum de aliorum Principum filiis de quibus *cap. II. §. 13.* Et quamuis hic quoq; præiudicium Curatorum concurrat, quod citius commodo administratio-

nis priuentur, tamen hoc parum mouet, cum tutela debeat esse gratuita, salua hinc iustitia commodum aliquod prætere vix valebunt, sed potius sibi gratulentur, quod onere administrationis liberentur tali ratione citius.

§. XIII. Sed quid dicendum erit de termino *beneficii restitutionis in integrum*, tam Ecclesiæ quam Minorum aliorumq; de quibus dictum *Cap. II. §. 6. 10. & II.* Sane si maiorennitas computanda detractis XI. illis diebus, etiam quadriennium petendæ restitutionis tot diebus carebit. Certe nemo forte in dubium vocaret, ad fauorabilia hanc restitutionem pertinere, & hinc regulæ superiori insistendum esse; sed temperamentum hic addendum erit, nisi ex interpretatione fauorabilium redundet damnum in ipsum cui fauere voluerint iura: nec enim quod fauore alicuius introductum, in eius odium detorquendum. *L. Quod fauore 6. C. de LL.* Dico itaque, hic subsistendum esse in iure communi, & tot dies, quot maiorennitatem anticipauit, quadriennio addendos esse.

De beneficio
restitutionis
in integrum.

§. XIV. Huc quoque refero *testamenti factionem* quam competere existimo elapsis a natiuitate XIV. annis, his XI. diebus detractis, de quo casu actum *Cap. II. §. 7.* Nec enim dubium est, testamentum in iure nostro fauorabilibus adscribi, adeo vt nemo suo pacto sibi testandi licentiam adimere possit. *L. fin. C. de Pact. L. ult. ff. de suis & leg. her. L. cum duobus 52. §. 9. ff. pro soc.* & quamuis etiam hic insigne præiudicium Agnatorum concurrat, vtpote qui successione ab intestato priuantur ante tempus; attamen hæc læsio non meretur attendi, cum ex incerto mortalitatis euentu pendeat, & inde tantum ius quærendum non quæsitum habeat, cui lege publica præiudicari posse, extra controuersiam est. Sed cum *substitutionis etiam pupillaris* fecerim mentionem *cap. II. §. 9.* hanc ob eandem rationem expirare puto subtractis his XI. diebus

Afferitur in
testamenti fa-
ctione pube-
ribus non ob-
stare XI. dies.

§. XV. Idem dicendum de pœnarum ad certum tempus inflictarum termino: Ex. gr. Si quis ad *annum* relegatus: ad *biennium* confinatus: ad *triennium* in opus publicum damnatus: ad *quadriennium* carceri mancipatus: & si quæ alia temporo-

Pœnarum ad
certum tem-
pus inflictarū
periodus ex-
pirat per e-

mendatum
Calendarium
citius.

lium pœnarum genera sunt, quæritur, *an pœnarum finis, de-tractis illis XI. diebus*, existat? Pœnarum remissio si-
ne dubio fauorem delinquentis respicit, hinc illæ restringen-
dæ non ampliandæ: Quapropter iuxta regulam superius tra-
ditam, dies illi profunt condemnato, vt finem pœnæ, istis de-
tractis, expectare possit.

In Emphyteu-
si Ecclesiasti-
ca computan-
tur XI. dies.

§. XVI. Progredior iam ad alteram illam regulam, quæ
fundamenti loco §. X. supposita est, dicendo, in causis odiosis
dies hos XI, pro completis non reputari, sed tot dies termino
emendati Calendarii addendos esse. Huc refero casus o-
mnes, quoties de priuatione iuris alicuius agitur, vel pœna ali-
cui infligenda. Sice, gr. in *Emphyteusi Ecclesiastica* de qua di-
ctum *Cap. II. §. 5.* elapso biennio, & canone non soluto, priuatio
locum non habebit, nisi his XI. etiam diebus completis. Nec
obsunt illa, quæ de iure patronatus amittendo diximus §. XI.
Dispar enim hic ratio est. Ibi animarum salus maturationem
vrget, quæ omnibus rebus Ecclesiasticis potiores sunt. vid.
L. 14. §. l. 21. C. de SS. Eccles. Hic vero ex hac modici temporis
mora nil commodi sustinet Ecclesia, si modo intra hos XI. dies
canonem offerat Emphyteuta, cum hic moræ purgatio non
omnino interdicta sit, *cap. fin. X. loc. Carpz. P. 2. C. 38. d. 12. n. 9.*
Corbul. de Iur. Emphyt. qu. 15.

In Præscrip-
tionibus XI.
dies compu-
tandi.

§. XVII. Porro huc refero *Præscriptionum terminos*, qui
omnes in odium negligentia constituti, quicquid etiam DD.
hic supponant de *Vfucapione triennali* fauorabili, de *tricen-
nali odiosa* & de *longi temporis mixta*, de quo *Wesenb. ad tit.
de Vfucap.* Nullo enim alio quam negligentia punitæ titulo
præscriptionum & vfucapionum materia sufficienter defendi
poterit, utpote quæ alias in solo temporis lapsu se fundans
impium ab ipso Imp. vocatur præsidium in *Novi. IX. princ.* Cum
itaque hic ob negligentiam quis iure suo priuandus, non
completæ erunt præscriptiones & vfucapiones, nisi his XI.
diebus iterum additis. Nam & huc pertinebit iuris nostri
decisio: Non valenti agere (etiam intra certum tempus) illi
interim non currit præscriptio *L. 1. C. de annal. except.* Huc i-
taque

taque referro decisionem casuum *cap. II. §. 8. 15. 18. 19. 23. pro-*
positorum.

§. XVIII. Vnicum tantum remanet dubium circa *præ-* In Præscripti-
scriptionem Criminum de qua dictum *cap. II. §. 12.* an adulter, one Crimi-
ab inquisitione immunis sit elapso quinquennio, sed XI. illis num XI. dies
diebus adhuc deficientibus; vel an fur suspensus qui ante omittendi.
annos 19. & 360. dies furtum commisit? Sane reip. interest
ne delicta maneant impunita. *L. ita vulneratus. 51. §. quod si-*
quis ff. ad L. Aquil. & facinorosis hominibus purganda prouin-
cia. L. congruit. 13. ff. de offic. Præs. Attamen cum iura nostra
procliuiora sint ad absoluendum quam condemnandum *L.*
absentem 5. ff. de pæn. L. favorabiliores. L. semper in obscuris. ff. de R.
Iur. & sanctius sit absoluere nocentem quam condemnare,
innocentem, Cardin. Tusch. *præct. concl. lit. A. concl. 41. n. 1.* in-
de hos dies potius omittendos, quam attendendos esse censeo,
si reliqua præscribendorum criminum requisita non defece-
rint. conf. Mascard. *de probat. concl. 36. n. 8.*

§. XIX. In materia *stipulationis pœnalis* seu pœnæ conven- In pœna con-
tionalis, de qua actum *cap. II. §. 15.* decisionem non adeo diffi- ventionli XI.
cilem esse puto cum ad regulam de odiosis pertineat. Pœna dies nume-
enim hic indicitur ob moram, quod statim die non soluerit, randi
atque vero quod quidam dies detracti hoc moram debitoris
augere nequit, sed ipsi potius excusationem præbet, quod
spatium ipsi ademptum, statim mensis die soluendi: Re-
stituendi ergo ipsi hi dies subtracti sunt, quo creditori suo sa-
tisfacere & pœnam conuentam euitare possit. Nec dispar ra-
tio usurarum est, de quibus dictum *Cap. II. §. 16.* Nam & hæ
plerumque propter moram debentur. *L. mora. 32. §. 2. ff. de*
usur. Mora autem cessat, vbi tempore vti non potuit. arg. l. 21.
ff. de usur.

§. XX. Transeo iam ad ipsos Contractus, quorum imple- De Contracti-
mentum sine dubio favorabile est, sed & rigida termini con- bus.
stituti obseruatio odium continet. Quid ergo hic faciendum,
habebuntur xi. dies pro impletis vel implendis adhuc? Sa-
ne hic deliquium pati videntur regulæ antea propositæ Nam
diem

diem in debitoris fauorem adiectum esse, *supra* §. III. iam probatum est, per *L. si calendis 41. ff. de V. O.* in tantum vt ne quidem ipso die veniente, in quem promissio facta est, debitum peti possit, sed demum die sequenti; cum totus iste dies arbitrio soluentis tribui debeat. §. *omnis stipulatio 2. I. de Verb. Obl.* In fauorabilibus autem xi. dies pro completis haberi *supra* §. III. dictum est. Verum cum anticipatio termini solutionis incommodo afficiat debitorem, & ipse ex lapsu temporis non quærat beneficium, sicut quidem §. XII. de *adepta maiorenitate* dictum est, sed ad onus æris alieni solvendi adstringatur, quæ solutio sine dubio onerosa ipsi est, & hinc beneficio totius temporis non priuandus: Accedit ratio illa, quod, quando aliquid in fauorem alterius statutum sit, hoc in odium eius non sit detorquendum. *L. 6. C. de L. L. l. 25. ff. de L. L. Cap. quod ob gratiam 61. de R. I. in 6. Vulteius Conf. Marpurg. Vol. 3. conf. 19. n. 159. Thoming. Conf. 9. n. 41.* Quapropter subsistere possunt regulæ nostræ, si dicamus, in fauorabilibus dies detractos pro completis haberi, nisi hæc interpretatio tendat in præiudicium illius, cuius fauori lex consultum voluit. Hoc etiam vindicabit sibi locum *in Cambiis platearum* siue ad nundinas non restrictis, quorum terminus est *a Vista*, h. e. visis literis Cambii ad momentum & in continenti exposcens solutionem, de quo *antea* §. 4.

De Nundinis.

§. XXI. Restant Nundinæ quæ fauorem sine dubio Civitatis continent, cui ius nundinarum indultum. Verum hæc res facile expediri poterit, cum omnis circa has oritura contentio instante mense Februario & Martio absoluat: Si enim intra XI. dies illos Februario detractos celebrandæ nundinæ, quarum quasdam recensuimus *cap. II. §. 21.* referantur in primos Martii dies, & qui in Martiis diebus habendi, anticipentur & ita simul instituantur, res in posterum salua erit, nec enim res tanti præiudicii erit si eodem tempore in diuersis locis habeantur nundinæ. Sic ergo, cum retento priori Calendario, Nundinæ Francofurtanæ ad Oderam incidissent 25. Februarii, illæ remotis istis diebus habebuntur die septimo Martii. Et cum

cum Nundinæ Francofurtanæ ad Mœnum iuxta veterem computum incidissent in diem 17. Martii, futuro anno habebuntur die 28. Martii. Lipsienses autem quæ incidissent in d. 21. Aprilis habebuntur die 2. Maj. Atque sic cum pleræque nundinæ respectum habeant ad Festa proxime præcedentia, hæc vero jam in utroque Calendario conveniant, nundinæ in posterum turbari nequeunt.

XXII. De *Anno Saxonico* supra quoque injecta est mentio *Cap. II. §. 24.* sed cum illius anni lapsus ad materiam præscriptionis pertineat, eadem decidendi ratio hic suberit, quæ superius adducta est §. X. Sed quid de *Calendis Martii* ex quibus mors vasalli quoad excludendos heredes allodiales a fructibus feudi attenditur, juxta illa quæ dicta *Cap. II. §. 22.* Resp. hic nec favoris nec odii quæstio concurrat, sed res mediæ generis est, ex determinatione Legislatoris dependens, quem terminum hic pro arbitrio constituere velit. Non errabimus forte si dicamus, hic Calendas Martii ad ductum Calendarii emendati attendendas esse. Detractis enim his XI. diebus, status cœli & sic quoque agriculturæ reducitur ad illud tempus; quo Longobardi illum diem huic negotio decidendo præfiniverunt, quod ante annos propemodum mille factum esse omnino verisimile est: Interea autem temporis tot fere dies anni computationi accreverunt, quot hodie detrahuntur, ut hinc Calendæ Martii per emendatum Calendarium XI. diebus anticipatæ Longobardorum juri quam maxime conveniant.

De anno Saxonico, & Vasallo decedente Calendis Martii.

§. XXIII. Demum ad illum me confero casum quem primo loco inter dubios retuli *cap. II. §. 2.* de Mensibus scilicet Papalibus & Capitularibus. Si enim illos XI. dies Februario detractos Capitulo demeres & Martium anticipares, sine dubio Capitulum de tertia Mensis parte sibi adempta justam querendi causam haberet, ut adeo si æquitatis hic habenda ratio, dies detracti ex Februario inter Capitulum & Papam sive Principem dividendi videantur. In perplexis enim divisionem in auxilium vocari a Jctis, non est incon-

Dies XI. in mensibus papalibus non computandi sunt.

fue-

suetum. vid. Dd. ad §. 25. 7. de Rer. Div. Cuiac. 17. obs. 21. Boer. Decif. 239. Bachov. ad §. ult. ff. qui & ex quib. caus. major. Verum cum in hoc negotio non dierum, sed mensis habeatur ratio, nec anticipare Martium possit Pontifex, si Februario intercalaris dies accedat, sed augmentum hoc sit Capituli, eius quoque decrementum esse debet. Nec habet de quo conqueratur valde, cum anticipatis Martii Calendis, anticipentur quoque Calendæ Aprilis, ubi iterum ad Capitulum redit ius conferendi beneficia.

Quid attendendum circa decisionē harum quæst. a Principe factam.

Epiphonema.

§. XXIV. His omnibus libratis, nullum dubium remanet, Principem in plerisque casibus regulam præscribere posse quæ in iudiciis sequenda, modo, vti supra dictum est, in præiudicium vicinorum id non vergat, aut etiam quo ad subditos ipsos lex in tempore feratur, non vero casu iam existente; durum enim est præteritis negotiis legem præscribere velle L. 7. C. de LL. Futuræ vero subiacent libero legislatoris arbitrio, cum hic nemini hæctenus ius quæsitum sit.

§. XXV. Hæc sunt quæ exercitii Academici gratia protulimus, non vt decidendi nobis licentiam arrogemus; sed vt hæc altius perpendendi, suppeditaremus illis ansam, qui nodos hosce gordios Alexandri gladio, seu legislatoria autoritate resolvere possunt. Nos interim inter Christianorum IVBILA, de transacto SECVLO DECIMO SEPTIMO Deo gratias agim9 ex intimis cordis penetralib9, quod inter tot beneficia, etiam lucem Euangelicam, obfuscatam antea, puram hucusque conseruauerit. Faxit porro Summum Numen, vt Orthodoxia siue DOGMATVM PVRITATE ita vtamur, ne, VITÆ PVRITATE neglecta, æterni illi9 IVBILÆI, quod corâ Throno Saluatoris expectandum est Christianis, non vanis, sed ingenuis, reddamur incapaces.

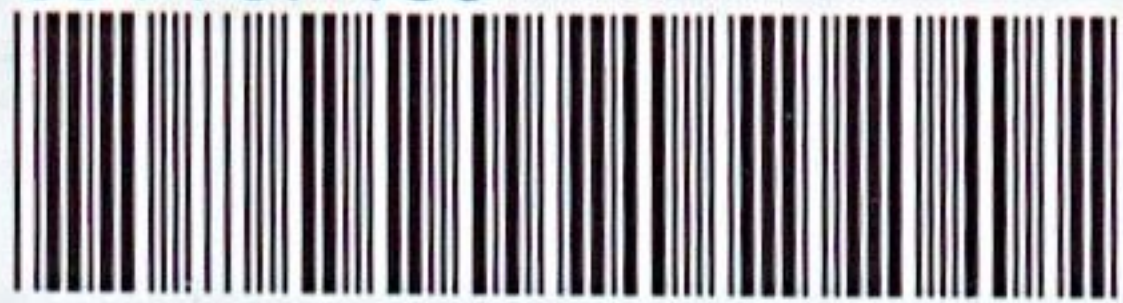
S. D. G.

☉ (o) ☉

ULB Halle

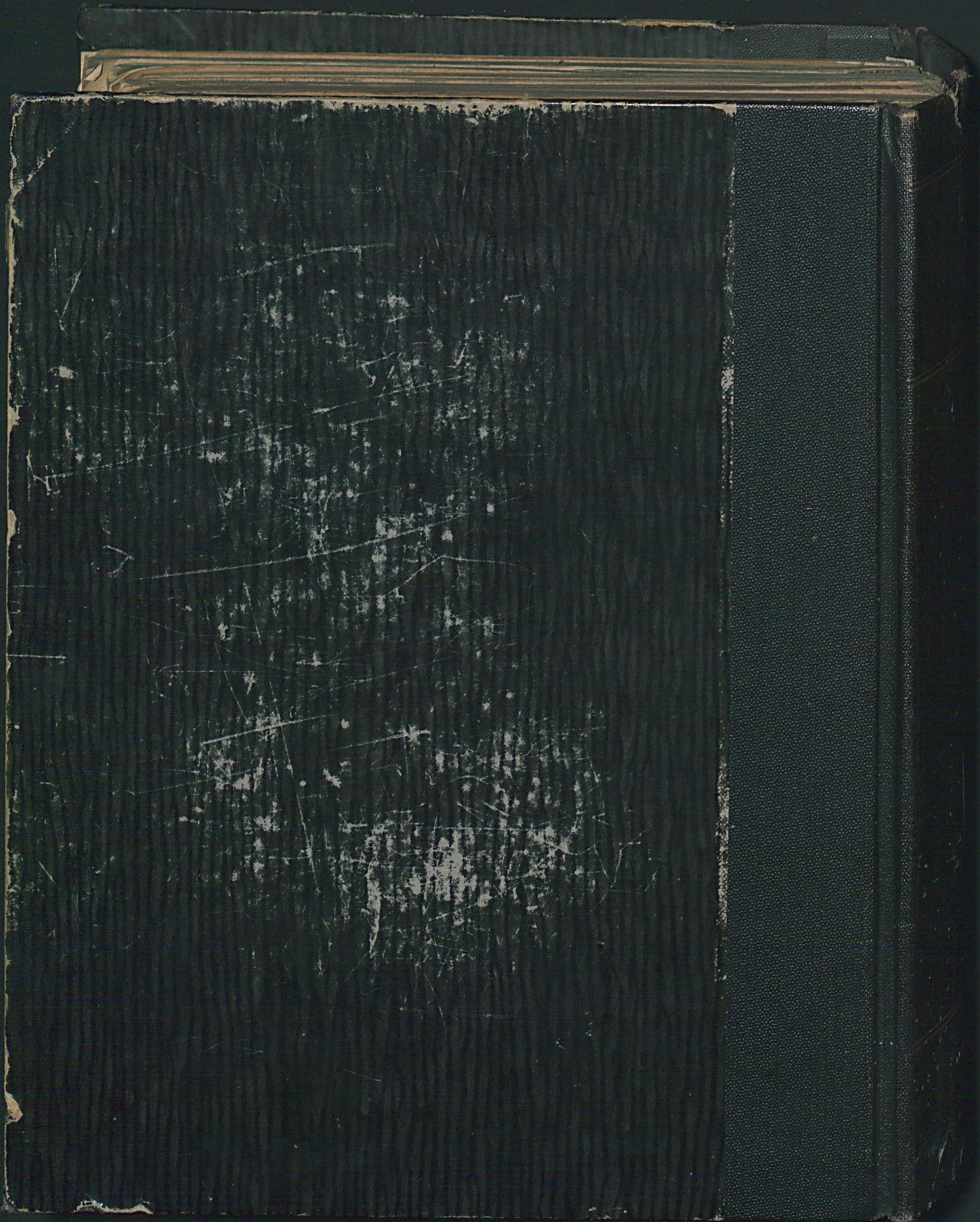
3

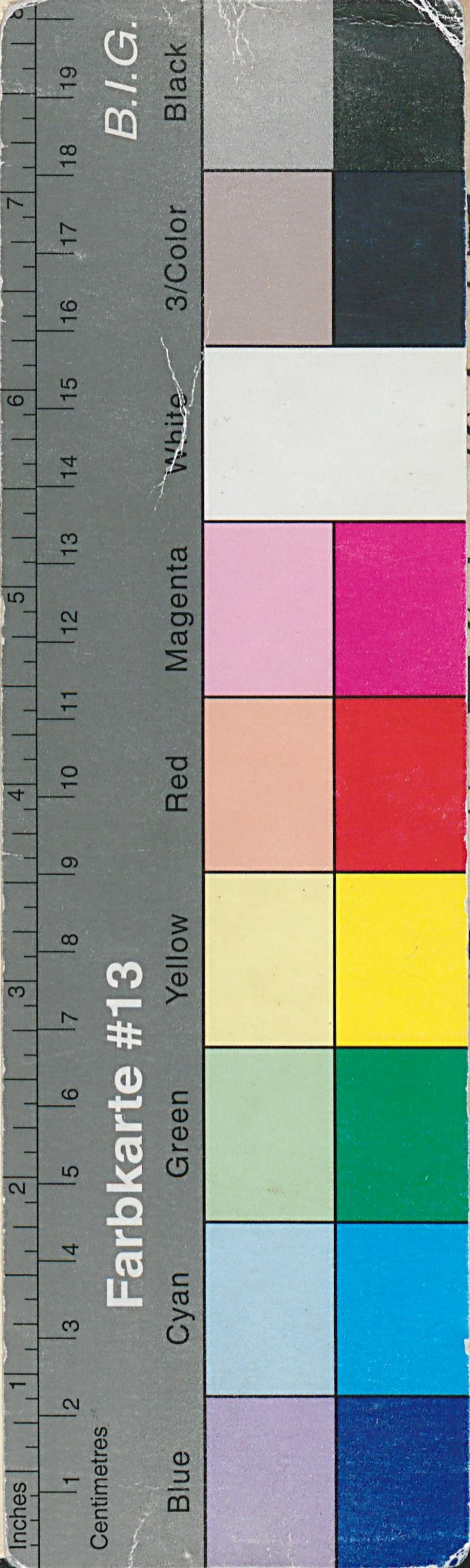
004 767 136

V017

1, 146. 395.
1705
2/11
9/17

DISSERTATIO IVRIDICA
De
RE XI. DIERVVM
LENDARIO
SVBTRACTARVM.

Quam
TORE MAGNIFICENTISSIMO,
ISSIMO IVVENTVTIS PRINCIPE
FRIDERICO
WILHELMO,
E BRANDENBURGICO, ELECTORATVS
REREDE, ac reliqua,

PRÆSIDE
BO BRVNNEMANNO,
I. V. LICENTIATO

Die V. Jan. A. MDCC.
H. L. Q. C.

Eruditorum disquisitioni subiicit
PUS WILHELMUS von dem Busch/
Eques Gvestphalus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
lteris Christiani Henckelii, Acad. Typ.